

Stephen Etches

RELIGIILE LUMII

Traducere:
Cristina Ghioancă
Constantin Ghioancă

În majoritatea universităților, două idei referitoare la adevăr ies în evidență:

1) Adevărul este relativ – orice adevăr este formulat în contextul culturii și este modelat de cultură și mediu. Adevărul, se spune, este personal, nu transcendent ori absolut.

2) Adevărul este pluralist – pentru că este relativ, toate afirmațiile referitoare la adevăr sunt valide. A judeca între două afirmații contradictorii despre adevăr nu mai are sens prin această definiție și această evaluare este înlocuită de o abordare pluralistă a credinței.

În esență, ideologia pluralismului susține validitatea tuturor religiilor în mod egal. Potrivit acestei perspective, nicio religie nu poate pretinde că este o revelație unică sau specială a lui Dumnezeu și niciun lider religios sau întemeietorul unei religii nu poate pretinde a fi mai special.

Aceste idei devin tot mai populare astăzi, însă ele nu sunt deloc noi: ele reprezintă, în esență, popularizarea teologiei liberale a secolului XIX, care, la rândul ei, are la bază filosofia secolului XIX, în special pe cea a lui Hegel. De fapt, aceasta înseamnă să spui că filosofia relativistă a lui Hegel este corectă (și celelalte sunt eronate), ceea ce este o pretenție exclusivistă care contrazice regula de bază a pluralismului, aceea de a avea vederi largi.

Pluralismul este îmbrățișat, în general, de cei care doresc să aibă o justificare convenabilă pentru stilul lor de viață. Cu alte cuvinte, ei folosesc pluralismul ca o unealtă pentru demitizarea religiei în general: dacă totul este relativ, atunci nu trebuie să acord atenție la nimic și eu pot fi propriul meu zeu.

Alții, în special oamenii religioși, au îmbrățișat pluralismul deoarece acesta îi scapă de problema jenantă a evanghelismului și prozelitismului, care a dus în trecut la conflicte și chiar la războaie. Așadar, aceasta este o încercare de a scăpa de evanghelism și, de asemenea, de a dezamorsa un conflict într-o societate care acceptă o multitudine de credințe.

Pluralismul încearcă, de asemenea, să evite criticile care se aduc la adresa creștinismului prin care se arată că acesta dezbină și ar fi responsabil pentru cruciade și alte vărsări de sânge din istoria bisericii creștine.

Unii vor obiecta că pluralismul este ceva natural în „societatea noastră pluri-religioasă”, în care factorul economic și cel democratic sunt cei mai importanți. Dacă prin societate „pluri-religioasă” înțelegem o societate care tolerează toate religiile, atunci nu este nicio problemă. Însă

dacă prin aceasta ne referim la faptul că toate religiile sunt fie adevărate, fie fără nici o valoare, atunci autorul acestui articol va contesta acest lucru.

ORIGINEA CELORLALTE RELIGII

Din revelația biblică reiese clar că la început a fost teismul (Singurul Dumnezeu), iar panteismul s-a dezvoltat ulterior (cf. Romani). Atunci când au fost împrăștiate, toate națiunile au păstrat cu siguranță o oarecare cunoaștere a adevăratului Dumnezeu al cerului, chiar dacă El a început să-și piardă tot mai mult importanța în conștiința lor odată cu trecerea timpului. Ei și-au păstrat tradițiile, într-o formă coruptă, cu privire la Potop și, într-o mai mică măsură, și pe cea legată de împrăștierea de la Babel. Amintirile lor vagi despre Răscumpărătorul promis de Dumnezeu au fost distorsionate în diferite sisteme de jertfe animale și chiar umane, cu scopul de a câștiga bunăvoința spiritelor, care părea că le controlează viața de zi cu zi. În cele din urmă, aceste spirite au ajuns să fie tot mai mult identificate cu forțele naturii într-un univers ce reprezenta un sistem închis. La aceasta mai trebuie să adăugăm și zeificarea eroilor, precum și dezvoltarea sistemului babilonian contrafăcut de păgânism organizat, care s-a dezvoltat în mod activ. Astfel, celelalte religii (în afara revelației iudeo-creștine) sunt nu doar denaturări ale revelației originale, ci și mărturii ale rezultatului păcatului: întunecarea minții, despre care vorbește apostolul Pavel în primele capitole din Romani. Mai mult, există dovezi puternice care sugerează că păgânismul ca sistem a evoluat sub directa supraveghere a lui Satan, care a pus la cale un sistem alternativ pentru adevăr. Care este cel adevărat? Dacă privim la rezultatul cercetărilor moderne cu privire la originea religiilor, vom afla că aceasta este foarte diferită față de concluziile sociologilor din secolul XIX, care emiteau doar presupuneri pe baza presupuzițiilor lor filosofice. Engels este un caz grăitor. Așadar, în cazul pluralismului avem de-a face în cel mai bun caz cu distorsionare umană și, în cel mai rău caz, cu un șiretlic al lui Satan, care vrea să i se alăture în iad cât mai mulți oameni.

ANIMISMUL

Primul lucru pe care trebuie să-l înțelegem este faptul că religiile societăților primitive sunt foarte variate: unele sunt politeiste, așa cum era de așteptat, însă unele sunt monoteiste. Degeaba căutăm un proto-politeism, pentru că deja avem o serie de sisteme complexe. Ideea

răspândită în popor conform căreia politeismul a evoluat în monoteism nu se bazează pe fapte reale.

Animiștii numără aproximativ 2-3 sute de milioane de oameni, care trăiesc în mii de grupuri tribale.

Caracteristicile acestei concepții despre lume și viață:

1) **Nu există o diferențiere între sacru și profan.** Omul trăiește într-o relație strânsă cu anturajul său (natura) și cu tribul său. Acest lucru se poate vedea prin faptul că el trăiește într-o familie extinsă, în care sunt incluși și strămoșii răposați. Viața animistului este un amestec ciudat de venerație și teamă, pe de o parte, și un sens de unitate și mulțumire, pe de altă parte. Omul modern suferă de ceva din extrema cealaltă, și anume de alienare. Animistul suferă de un dezechilibru în direcția cealaltă.

2) **Viața este dominată de lumea spiritelor.** Fiecare eveniment este văzut ca având o cauză spirituală, mai degrabă decât una fizică. Dacă apare o boală, se presupune în mod automat că este rezultatul unui blestem sau al faptului că unul dintre strămoși a fost ofensat. Dacă nu se restabilește armonia forțelor spirituale, va surveni moartea. Fiecare trăiește într-o lume locuită de o varietate infinită de spirite. Noi pretindem că trăim într-un univers mecanic, însă animiștii merg în cealaltă extremă, ei fiind obsedați de spiritual.

Cei care manipulează aceste forțe spirituale ocupă cel mai important loc în societatea lor: ghicitorul, vraciul, șamanul, clarvăzătorul și regele sacru. Ei manipulează magia albă și neagră. Scopul magiei negre este să facă rău cuiva, în timp ce magia albă caută să manipuleze spiritele pentru binele comunității: invocarea ploii, pregătirea vrăjilor de noroc.

3. **Viața este dominată de frică:** spaima de noaptea plină de spirite – nimeni nu iese afară singur în timpul nopții; frica de vrăjitor și de vrăjitoriile sale; groaza de moarte; frica de a supăra un strămoș sau un spirit capricios (cf. *Frumoasa și Bestia*, scriere care reflectă această perspectivă despre lume și viață).

4. **Importanța mitului:** orice societate primitivă crede într-o epocă de aur, o vreme când totul era perfect, cerul era accesibil oamenilor și ei umblau cu Dumnezeu. Mitul este reconstituirea unui eveniment (creația, nașterea, relația cu Dumnezeu, moartea) care a avut loc în acea vreme printr-un ritual (mimare, cântec sau dans), în timpul căruia cei care participă la ritual sunt transportați în afara timpului în sfera eternă. Noi am spune că multe din aceste rituri sunt barbare, imorale sau superstițioase (ex. crime ritualice atunci când moare un rege, jertfe umane, canibalism, sexul fără selecție etc.). Toate acestea indică înspre un zeu sau zei amoralii. Comparați toate acestea cu o religie în care cele mai importante evenimente au loc într-un univers caracterizat de timp și

spațiu, unde Dumnezeu este moral și predictibil și veți observa diferența enormă.

5. **Îndeplinirea ritualurilor.** Acestea au de-a face cu momentele importante din viață: căsătoria, războiul, boala, divorțul, moartea etc., dar și cu lucruri pe care noi le-am numi banale, ordinare, cum ar fi gătitul, sosirile, plecările etc. Scopul urmărit este menținerea armoniei. Totul are de-a face cu superstiția (împăcarea spiritelor). Însă cele mai importante ritualuri sunt cele ale fertilității, care implică magie imitativă. Nu poți să te bazezi pe zei și spirite, care sunt ființe capricioase, că vor da vreme potrivită, așa că trebuie să fie împăcate sau mituite.

6. **Timpul este ciclic și ritmic:** ei nu au conceptul de timp linear. Timpul lor se măsoară în funcție de anotimpuri, având soarele, luna și stelele ca puncte de referință. Evenimentele au loc în mod regulat și ritmic. Ceea ce este important este răspunsul corect față de evenimentele repetate de care depinde viața tribului. Animiștii nu se grăbesc și nu au orare pe care trebuie să le respecte. Ei sunt prinși într-un cerc vicios.

Cadrul de referință al animistului:

1. Lumea invizibilă:

a) **Mana:** lumea aceasta este dominată de ceva ce se numește forța vieții (*mana*) sau putere. Aceasta se poate concentra în anumite lucruri precum pietre, plante, copaci, animale și chiar oameni, cu diferite grade de intensitate. Succesul depinde de cantitatea de *mana* pe care o acumulezi sau o dobândești. Manipularea acestei puteri este principalul rol al experților religioși (cf. conceptul sacramentelor care se află sub controlul preoților).

b) **Ființa Supremă:** este portretizată ca un observator dezinteresat. El este creatorul, însă nu este venerat. Intervenția lui este solicitată numai atunci când nimic altceva nu funcționează, însă lui nu îi place să fie deranjat, așa că îți asumi un risc atunci când apelezi la el. De obicei este mult mai potrivit să apelezi la strămoșii decedați, la divinități mai mici și la manipularea *manei* (cf. apelarea la Fecioara Maria și la sfinți).

c) **Divinități mai mici:** acestea sunt, în general, spiritele pământului, soarelui, lunii, tunetului, fulgerului, apei, mării, munților, râurilor etc. Toate acestea trebuie îmbunate prin diferite ritualuri. (cf. concepția New Age despre lume și viață).

Boșimani din deșertul Kalahari mai au numai o divinitate în afară de Ființa Supremă, și anume un diavol care i se opune lui Dumnezeu și caută să strice totul.

d) **Spiritele:** acestea sunt atât spirite bune, cât și rele, precum și spiritele înșelătoare ale celor morți. Acestea locuiesc în tot felul de locuri, cum ar fi copacii, pietrele, peșterile, trecătorile din munți etc. Ele sunt foarte

imprevizibile, așa că trebuie îmbunătățite cu daruri de mâncare etc. Apoi mai există și demoni care iau diferite forme, cu scopul de a teroriza oamenii, precum și spiritele care păzesc tribul.

e) **Spiritele ancestrale** sau morții vii. Ei se pot întoarce și pot face rău, așa că există ceremonii funerare elaborate, a căror menire este să asigure desprinderea acestora de existența lor anterioară. Niciunul din cei asociați cu mortul nu poate rămâne în viață, prin urmare soțiile și servitorii celui decedat sunt uciși, bunurile sale sunt îngropate împreună cu el etc. Acestea îi vor fi de folos în tărâmul morților, care este văzut fie ca un loc asemănător cu *sheol*, fie ca un teren de vânătoare (la indieni). (cf. obiceiurile funerare în Serbia)

2. **Lumea vizibilă**: Omul trăiește într-o lume în care se simte în largul lui și în al cărei ritm se integrează. Însă această lume îi provoacă și teroare și frică. Pentru a se putea bucura de o viață lungă și bună, care presupune mulți copii, multă mâncare și bogăție, mare respect și pentru a se feri de rău (boală, soții infertili, lăcuste, lipsă de respect din partea tinerilor, vrăjitorie), omul trebuie să cunoască secretele puterii și să-i consulte pe cei care au darul manipulării acesteia înspre bine sau înspre rău.

a. **Tabuuri**: așadar, omul trebuie să învețe să păstreze distanța și să respecte lumea sacră (persoanele sacre, morții, nașterea, procesul de reproducere, războiul, boala, sanctuarele). Trebuie să avem grijă atunci când citim multe părți din Vechiul Testament să nu le interpretăm dintr-un punct de vedere păgân. Unele istorisiri religioase sunt versiuni distorsionate ale celei originale. Aceasta este problema cu mulți dintre teologii liberali.

b. **Locuri sacre**: acestea sunt locuri în care se crede că puterea divină este prezentă și disponibilă în mod special. Aceste locuri sacre pot fi crânguri, pietre de o formă neobișnuită, apa.

c. **Lucruri sacre**: unele pietre sunt considerate a conține o anumită putere. Pământul este sacru, deoarece este o parte din Pământul Mamă. Acolo unde se folosesc imagini, se consideră că divinitatea locuiește în acea imagine, prin urmare i se acordă respectul și onoarea care i-ar fi acordată acelei divinități dacă ar fi prezentă acolo în mod fizic.

d. **Acțiuni sacre**. Cea mai importantă dintre acestea este închinarea: sacrificarea unui animal, daruri de laudă sau de cerere. Acestora li s-au mai adăugat uneori jertfa ritualică și canibalismul. Jertfa umană era folosită în special în comunitățile agrare pentru a asigura succesul recoltei sau într-un moment de calamitate națională. Vederea unor anumite animale putea duce la amânarea unor acțiuni (pisica neagră!). Se practica și ghicirea și, de asemenea, se privea și cerul pentru descoperirea unor

semne. Constelațiile erau văzute ca niște proiecții ale lumii de dincolo, în care trăiau zeii.

e. **Cuvinte sacre.** Jurămintele, blestemele și binecuvântările erau cele mai importante, toate având o putere sacră, mai ales dacă erau rostite de o persoană importantă. Se considera că aceste cuvinte aveau putere în ele însele pentru a îndeplini dorințele celui care le rostea (cf. binecuvântările vechi-testamentare).

f. **Persoane sacre.** Acestea erau mediatorii dintre lumea vizibilă și cea invizibilă, dintre bine și rău. Cei mai importanți erau ghicitorii, vracii, profeții și preoții. Apoi urma regele sacru, iar după el șamanul. Șamanul, pe lângă faptul că era un fel de preot și vraci care vindeca boli, el conducea jertfele comune și escorta sufletele celor morți în lumea cealaltă. El putea să-și părăsească trupul și să vadă lucruri care se întâmplau în locuri îndepărtate. Regele sacru, întâlnit în unele triburi africane, este reprezentantul lui Dumnezeu pe pământ și unii îl considerau a fi divin.

g. **Păcat, moralitate și viața după moarte.** Păcatul este definit ca fiind orice aduce vătămare bunăstării comunității sau amenință sănătatea membrilor acesteia. Aceasta este o perspectivă orientată asupra omului (cf. Nu am făcut niciun rău nimănui.) și păcatul, văzut în acest fel, nu afectează destinul veșnic al omului, acesta depinzând mult de grija și respectul arătate de rudele celui decedat (cf. purgatoriu). Totuși, dacă persoana respectivă a adus rușine tribului, poate fi scoasă din registrul tribal al membrilor decedați. (Din nou, cei în viață pot determina destinul celor morți.)

Primul sistem de păgânism organizat a apărut în Babilon (în Sumer, mai exact) și a fost răspândit în mod intenționat prin misionari. Lor le aparțin monumentele neolitice asociate cu închinarea la stele, monumente care se întâlnesc azi în Scandinavia, Scoția, Irlanda și Anglia. Legende celtice afirmă că Tuatha De Danann (ceea ce înseamnă „poporul zeului Danu sau Anu”) a întemeiat această cultură în urmă cu aproximativ 5.000 de ani. Se spune că acest popor venea din Ahaia (cel mai probabil aceasta fiind o variantă distorsionată a denumirii Akkad), iar monumentele lor pot fi văzute astăzi în locuri ca Stonehenge sau Carnac. Acest popor era împărțit în două clase: oamenii de știință sau intelectualii (considerați zei de către vechii britoni) și meșteșugarii iscusiți care îi ajutau în construcții. Această imagine se potrivește destul de mult cu istoria Cornului abundenței: un popor (probabil Tuatha) a fost izgonit de invaziile popoarelor aramaice, care veneau din ținutul muntos sirian în Akkad (provincia nordică a Sumerului). Despre acest popor se presupune că a instruit popoarele din Cornul abundenței în „înțelepciune”, o expresie care se referă, fără îndoială, la astrologie și închinarea la stele. De acolo

ei au emigrat mai departe în Scandinavia, Anglia și Franța. Astfel, prin intermediul acestor „învățați”, religia diabolică a Babilonului, Curva cea mare, a ajuns și la popoarele nordice. Aceasta a devenit religia druidilor, care au dus mai departe această tradiție și abominațiile pe care ea le presupunea, cum ar fi trecerea oamenilor prin foc, cu scopul de a-i aduce jertfă „oștirilor cerului” (puteri demonice).

Comunitățile agrare antice se pare că s-au concentrat, în ceea ce privește închinarea, pe fertilitate și forțe creatoare de viață, exprimate printr-o figură maternă în formă umană. Silbury Hill este o imagine a acestei mari zeițe, simbol al fertilității și figură centrală a vieții din Epoca de Piatră. Silbury Hill reprezintă pântecul unei femei însărcinate. Zeița este ghemuită în poziția de naștere din perioada neolitică, ca și cum ar fi gata să nască. La Sărbătoarea Recoltei, la lună plină, oamenii din Epoca de Piatră mergeau la Silbury Hill, pentru a vedea cum naște zeița. Când luna răsare dintr-un anumit loc, iar porumbul este gata de recoltă, marea zeiță trece printr-o parturiție lunară (naștere).

Prostituția și adulterul sunt întotdeauna o imagine a necredincioșiei spirituale față de Dumnezeu. Din Babilonia a pornit întregul complex al religiei umane, promulgată printr-un sistem de astrologie și politeism idolatru, sprijinit de spiritismul ocult și de demonism.

SATANISMUL MODERN. Începutul satanismului modern poate fi găsit în reacția anti-religie a Iluminismului. Renegarea bisericii și a moralității asociate cu aceasta a devenită ceva obișnuit în special în cercurile aristocrate. Rabelais în Franța este prototipul omului din perioada Renașterii, care respinge religia în favoarea unei filosofii de tipul „fă ce vrei”. El chiar a inspirat o comunitate numită Călugării din Medmenham, care a fost o asociație de aristocrați europeni din secolul XVII, care se întâlneau pentru jocuri de noroc, petreceri, băutură și jocuri sexuale. În Anglia secolelor XVIII-XIX a fost fondat clubul Hellfire.

Satanismul este, în esență, religia hedonismului sau a auto-indulgenței.

Trei oameni s-au aflat în special în spatele satanismului contemporan:

1. Aleister Crowley (1875-1947), 2. Gerald Gardner și 3. Anton Sándor LaVey, cel din urmă fiind cel care a înființat biserica satanistă, despre care credea că este standardul în „contracultură”.

Anton LaVey a scris ceea ce el numea *Biblia Satanistă*, care are două caracteristici:

- a. Este o ridiculizare pe față a creștinismului, care atrage mulți oameni care resping această religie.
- b. Este declarația de supremație a unui grup de persoane care se consideră a fi cu puțin deasupra restului omenirii.

Satanismul modern este confundat adesea cu:

1. Vrăjitoria:

a) Credința în divinitatea tuturor; dualism sau pluralism și relativism moral.

b) Fiecare grup poartă, de regulă, numele unui zeu sau al unei zeițe. Cel mai cunoscut astăzi este grupul *Wicca* al lui Raymond Buckland.

c) Majoritatea grupurilor care se ocupă de vrăjitorie astăzi sunt matriarhale și se concentrează pe aspectul feminin al realității. Acest lucru vine în contradicție cu sistemele păgâne antice, în care existau multe zeițe, însă religia nu era o religie a femeilor, ci era religia oficială a societăților dominate de bărbați.

d) Vrăjitoria contemporană este de obicei pacifistă, închinătoare la natură și chiar vegetariană. Vrăjitoarea contemporană caută să se unească cu lumea, spre deosebire de majoritatea sataniștilor, care vor să învingă lumea și să o folosească pentru propria satisfacție.

Unul dintre motivele pentru care satanismul și vrăjitoria sunt confundate adesea este poziția lor puternic anti-creștină.

2. Păgânismul, politeismul și închinarea la idoli. Satanismul nu are de-a face cu niciuna din aceste practici.

3. Fenomene psihice, New Age și Mere Magic (i.e. magie).

Studiu de caz: SRA (abuzul ritualic satanist). Acesta este foarte răspândit în America și a înflorit în urma unor cazuri senzaționale. Este o metodă de consiliere, care urmărește firul unei tulburări emoționale înapoi în trecut, unde încearcă să găsească o sursă satanică sau o traumă care a avut loc în trecut. Au fost născocite tot felul de terapii pentru a ajuta persoana în cauză să-și „amintească”, pentru ca astfel să fie identificată sursa problemei, care constă în implicarea părinților sau a bunicilor într-un ritual satanic, crimă, canibalism, tortură sexuală, incest sau bestialitate.

Victima este, de obicei, o femeie albă, cu vârsta între 25-45 de ani, care este ușor influențabilă, inteligentă, creativă și educată.

Se spune că problema iese la iveală în urma solicitării unei terapii pentru o problemă în aparență irelevantă, cum ar fi tulburări de somn sau de nutriție, depresie, probleme maritale. Terapia încurajează recuperarea unei amintiri refulate. Victima este încurajată să re trăiască o amintire traumatizantă, pentru a se putea vindeca de trauma respectivă.

Apar aici adesea trăsături ale folclorului ceremonial satanic, cum ar fi Liturghia neagră, jertfele umane, băutul sângelui și folosirea simbolurilor satanice, deși victimelor le vine greu să-și amintească astfel de lucruri.

Problema cu această terapie este generalizarea. Fără îndoială că în unele cazuri sursa problemei poate fi cea menționată mai sus, însă este periculos să presupui că toate problemele au aceeași sursă.

Psihologia creștină contemporană poate fi împărțită după următoarele școli:

Larry Crabb: *Schimbare lăuntrică/ Bazele consilierii biblice*. Încearcă să combine Biblia și psihologia.

Jay Adams: *Manualul consilierului creștin + O teologie a consilierii creștine*. Respinge psihologia.

Kenneth McGrath: Vindecarea arborelui genealogic. Autorul își bazează teza pe interpretarea specifică a eredității. SRA pare să se potrivească în această categorie.

HINDUISM ȘI BUDISM

Din toate țările lumii, în India sunt cele mai multe persoane care duc, sau cel puțin susțin că duc, o viață de asceză.

Potrivit rezultatelor unui recensământ, în India o persoană din 80 este înregistrată ca urmând vocația ascetică. Mulți se dedică la sfârșitul vieții unei vieți ascetice, iar alții se retrag din când în când pentru a avea o perioadă de practică spirituală.

În perioada modernă, cea mai apropiată religie de cea a grecilor antici este hinduismul, care și el este politeist și poate fi asociat, din punct de vedere istoric, cu echivalentul său din Grecia antică printr-o sursă comună indo-europeană. Fie că acest lucru este adevărat sau nu, hinduismul este supus aceluiași obiecții aduse religiei grecești atât de către creștini, cât și de către propriii săi filosofi. Niciunul din zeii hinduși nu poate pretinde supremația, ceea ce înseamnă că îmbunarea unuia dintre ei poate să nu aibă efect și asupra celorlalți; din contră, ceilalți zei pot deveni geloși și chiar să încerce să se răzbune pe închinătorii care acordă o mai mare atenție rivalilor lor. Hinduismul este strâns legat de India și de cultura sa, ceea ce face ca creștinii să nu-l poată respinge cu totul. Multe lucruri din cultura indiană sunt de admirat, chiar dacă susținem că ele ar putea exista foarte bine și fără sprijinul hinduismului și că ar fi chiar mai bine dacă acestea ar fi încreștinate. Ca și în cazul convertirii Europei de la păgânism la creștinism, și în India dificultatea constă în deosebirea între aspectele culturale tradiționale care pot fi păstrate și cele la care trebuie să se renunțe fie din cauza asocierii cu religia păgână, fie pentru că sunt greșite în sine. În fond, creștinii indieni sunt cei care trebuie să decidă singuri în această privință, iar apoi să încerce să preia aspecte culturale tradiționale

corecte, pe care să le introducă în practica lor creștină. Ceea ce este incontestabil, însă, este faptul că hinduismul conține anumite aspecte care intră în conflict cu valorile creștine, iar cei care vin la Hristos trebuie să renunțe la ele. Sistemul castelor este un astfel de exemplu, precum și doctrina reîncarnării. De asemenea, tradiția numită *sati* este în contradicție cu creștinismul. Potrivit acesteia, văduva se aruncă pe rugul funerar al soțului ei decedat. Această practică a fost abolită în India britanică, însă există informații potrivit cărora ea ar fi fost reînviată în unele locuri. Din acest motiv creștinii trebuie să fie și mai precauți în privința elementelor religioase tradiționale hinduse care sunt în contradicție cu perspectiva creștină despre Dumnezeu, om și creație. Ca și religia greacă antică, și în cadrul hinduismului au avut loc mișcări interne de opoziție, budismul fiind cel mai cunoscut dintre acestea.

Budismul este, esențialmente, o „religie” non-teistă a contemplării, în care „credinciosul” trebuie să treacă prin diferite stări de conștiință până la atingerea țelului, care este nirvana. Aceasta nu trebuie confundată însă cu cerul din perspectivă creștină, pentru că nirvana este reîntegrarea în spiritul universal, ceea ce înseamnă pierderea conștiinței individuale.

Astfel, budismul se apropie de platonism, mai ales în forma sa mistică, cunoscută sub denumirea de neoplatonism, acesta putând fi unul dintre motivele pentru care unii intelectuali crescuți în tradiția apuseană au fost atrași de budism. Budismul are o formă de moralitate, însă aceasta este greu de recunoscut pentru creștini, după cum reiese din atitudinea față de sexualitatea umană din budismul tantric. Budiștii cred că corpul uman joacă un rol în căutarea spirituală, prin urmare ei sunt deschiși la diferite forme de exprimare sexuală, inclusiv la homosexualitate, care este respinsă de creștinism. Ca și în platonism, aceste lucruri nu reprezintă scopuri în sine, ci trepte înspre o stare mai înaltă de existență. Când scopul urmărit este transcendența, mijloacele folosite pentru a ajunge acolo sunt relativ lipsite de importanță, deoarece ele nu sunt decât etape trecătoare pe drumul către iluminare. Budismul nu este o filozofie în sensul grecesc al termenului, însă a odrăslit câteva curente de gândire, ale căror inter-relații și rivalități amintesc de cele ale școlilor filosofice grecești. Aceste asemănări au fost observate în antichitate de câțiva oameni care au intrat în contact atât cu lumea grecească, cât și cu India. Unii cercetători cred că cele două s-au influențat reciproc în anumite momente din istorie, chiar și după apariția creștinismului. Spre exemplu, yoga și practica monastică grecească a isihasmului sunt atât de asemănătoare, încât pare probabilă o legătură între ele. Poate că nu vom avea niciodată un răspuns la această întrebare din cauza insuficienței dovezilor, dar faptul că putem pune această întrebare ne amintește că atunci când unei religii politeiste i se cere unitate de adevăr mai profundă decât cea pe care o poate oferi oricare din zeii săi, căutarea unei

experiențe mistice a acestui adevăr poate duce la apariția unei sinteze mai spirituale și mai satisfăcătoare din punct de vedere intelectual.

Concepte de bază în hinduism:

Există două tipuri distincte de hinduism, cel spiritual și cel popular, iar în spațiul imens dintre ele se află monoteiști, politeiști și filosofi. Dintre toate țările lumii, în India încă se află cei mai mulți oameni care practică ascetismul. Indienii iau religia în serios, iar ateismul este străin de modul lor de gândire. Cei au ei în comun?

1. Brahman, Dumnezeu și creația: Preocuparea minții hinduse este căutarea lui Brahman, Realitatea sau Ființa Eternă. Potrivit Upanișadelor, toată realitatea constituie un aspect al lui Brahman. Lumea fizică, cu aparenta sa diversitate, nu este nici reală nici ireală, ci este o simplă iluzie (*maya*), cu alte cuvinte ea nu are nicio importanță. Doar gândul este real. Majoritatea hindușilor, inclusiv cei care cred în mai mulți zei, acceptă noțiunea de Dumnezeu atotprezent.

Indiferent de felul în care este definit Dumnezeu, în hinduism el nu este niciodată Creatorul universului: el întotdeauna creează din ceva sau chiar din el însuși, însă niciodată din ceva ce nu a existat mai înainte. În creștinism, **creația** este separată de Dumnezeu și are un scop **moral**. Filosofia Sankara, mai puțin răspândită, consideră că materia este eternă și rea, punând astfel materia și zeul într-o opoziție eternă (i.e. dualism).

2. Karma, samsara și moksha: *karma* este o acțiune și se bazează pe principiul cauză-efect. Ceea ce seamănă omul, aceea va secera. Fiecare faptă determină viața viitoare. Pocăința nu este posibilă și nici îndepărtarea păcatelor prin iertarea divină. Faptele rele duc la suferință și la sclavie față de existența umană. Potrivit legii *karmei*, omul se poate renaște, reincarnându-se într-un zeu, într-un membru al unei caste superioare sau inferioare sau într-un animal.

Samsara este renașterea sau transmigrația sufletului într-un trup. Omul este, de fapt, rezultatul trecutului său. *Karma* determină faptele potrivite pentru fiecare castă. Ceea ce este corect pentru cineva poate fi greșit pentru altcineva. Astfel, conceptul de bine și rău este determinat de structuri ale societății umane și nu de atributele morale ale unui Dumnezeu personal. Scopul fiecărui hindus este să scape de roata *samsarei* și de *karma*. *Moksha* înseamnă scăparea de roata reincarnărilor succesive (naștere, moarte, renaștere), de dreptate și nedreptate (i.e. moralitate) și de universul limitat de timp și spațiu (cf. oferta lui Satan pentru Eva).

3. Păcat, suflet și salvare: Hinduismul se preocupă mai degrabă de existența eternă a sufletului decât de relația sufletului cu Dumnezeu sau

cu celelalte suflete. Sufletul (ceea ce noi am numi spirit) este întemnițat în impuritățile existenței finite, însă în sine el este separat de experiențele personale ale eului fizic empiric (suflet + trup). Sufletul (i.e. spiritul) nu acționează, prin urmare el nu poate fi agentul păcatului. Această perspectivă este identică cu cea gnostică. Personalitatea aparține trupului. Păcatul, pentru hindus, nu reprezintă o ofensă împotriva unui Dumnezeu personal, ci are un aspect mai mult metafizic: păcatul este necunoașterea adevărului, sentimentul individualității. În Bhagavad Gita întâlnim ideea de acțiune dezinteresată, făcută fără interes față de consecințe sau rezultate (o idee reminiscentă din existențialism). Nu există concepția unui Dumnezeu consecvent: el poate ierta sau nu, în funcție de toanele sale. În această perspectivă, hinduismul se aseamănă cu islamul. Pentru că totul este o iluzie, și răul este ireal. Cauza nefericirii și suferinței umane este ignoranța, atunci când omul se consideră real și despărțit de Brahman. Păcatul și suferința din viața aceasta pot fi urmări ale greșelilor dintr-o viață anterioară. Nimeni nu este responsabil din punct de vedere moral.

Salvarea este eliberarea din sclavia existenței fizice și integrarea în spiritul universal.

4. Yoga: provine din termenul *yug*, care înseamnă „a uni” sau „jug”. Scopul acestei practici este unirea cu divinitatea. Partea fizică este numai o etapă pregătitoare și are ca scop asigurarea echilibrului, a sănătății fizice și a autocontrolului. Aceasta este, în principiu, împărțită în două stadii: *hatha yoga* (exercițiu fizic) și *raga yoga* (exercițiu mintal). Dacă privim mai în detaliu, vom observa că există și următoarele categorii: *krija yoga* (exerciții pregătitoare), *bhakti yoga* (unirea prin dragoste), *karma yoga* (unirea prin fapte), *jnana yoga* (unirea prin cunoaștere), *hatha yoga* (unirea prin exerciții fizice), *raja yoga* (unirea prin voință). Există, de asemenea, și *mantra yoga* (repetarea frazei sacre) și *laya yoga* (concentrarea). De regulă, oricine vrea să practice yoga trebuie să-și aleagă un îndrumător spiritual sau *guru*. Țelul urmărit se numește *samadhi* (o stare specială de exaltare în stare de conștiință sau în transă). Scopul practicii yoga este să producă o schimbare radicală în conștiința umană, care transcende spațiul și timpul. Tehnica aceasta probabil precedă venirea arienilor în India.

Toate acestea sunt, în principiu, modalități de salvare (salvare însemnând scăparea de legea karmei și de ciclul reîncarnărilor).

5. Jertfa nu avea ca scop să facă ispășire pentru păcat, ci să-i întărească pe zeii obosiți și era chiar considerată a fi un mijloc de a câștiga putere asupra zeilor. Jertfa nu implica niciun fel de considerații morale. De fapt, calea către salvare este cunoașterea, iar salvarea nu este față de rău, ci față de ignoranță (i.e. prin iluminare). Momentul în care un om știe că este

unit cu Atman-Brahman, el este eliberat. Acest lucru însă nu are nimic de-a face cu regenerarea morală. A fi înțelept este mult mai important decât a fi bun, din moment ce binele (și răul) par să țină de sfera iluziei, de care omul poate fi eliberat prin înțelepciune, pentru ca să poată „trăi deasupra” binelui și răului. Aceasta a fost „Evanghelia” predicată de Satan lui Adam și Evei.

6. Sistemul castelor: termenul indian pentru „castă” este *varna* = culoare (se aplică celor patru caste principale) și *jati* = rang, naștere, descendență (se aplică celorlalte caste). Este evident că sistemul castelor s-a format în urma cuceririi unui popor de către un altul, care avea o culoare a pielii diferită de primul. Vechea împărțire era în cinci categorii: brahmani (preoții), kshatriya (războinicii), vaisya (negustorii sau, mai înainte, agricultorii), sudra (meșteșugarii și, mai târziu, agricultorii) și pariah (marginalizații). Sistemul s-a complicat foarte mult prin adăugarea unui număr foarte mare de caste minore la cele inițiale, în urma cuceririlor, a colonizării sau a asimilării în hinduism a unor popoare primitive nehinduse. Credința generală în re-naștere a însemnat că unii învățători religioși au susținut ideea că păcatul poate avea de-a face cu nașterea într-o castă inferioară, iar *meritul*, dimpotrivă, poate duce la promovarea într-o stare superioară la următoarea reincarnare. Pe lângă asta, precum și în contradicție cu această idee, este doctrina potrivit căreia casta este un fel de ordin predestinat, iar un om nu se poate muta cu niciun chip dintr-o castă în alta în timpul vieții sale. Casta, din această perspectivă, este ereditară și toți trebuie „să-și păstreze propriul rang”.

6. Reincarnarea se mai numește și transmigrația sufletelor sau metempsihoză și înseamnă că sufletele oamenilor sau ale animalelor trec prin mai mult decât o singură existență trupească în această lume. Legea reincarnării a fost numită „supapa de siguranță” a hinduismului: dacă nu reușești prima dată, poți să te reîntorci pentru o a doua încercare. Întotdeauna mai ai o șansă. Aceasta este oarecum o reminiscență a doctrinei catolice despre purgatoriu: toți cei care ajung acolo vor merge în cer în cele din urmă. Reincarnarea este văzută astfel ca o judecată, în timp ce scopul salvării este să scapi de trup și să ajungi într-un repaus absolut (*nirvana*). Din acest punct de vedere, reincarnarea este incompatibilă cu doctrina iudeo-creștină a învierii trupului pentru viață veșnică sau pentru condamnare. Potrivit credinței creștine, trupul este parte integrantă a personalității care, la moarte (care este văzută ca o anomalie și ca rezultat al păcatului), este despărțit doar temporar de partea invizibilă a omului. Ambele părți (cea vizibilă și cea invizibilă) sunt destinate să fie reunite la înviere, moment în care **trupul** devine nemuritor (adică nu mai este supus păcatului și morții), ceea ce îi permite credinciosului, care nu va mai fi limitat de timp și spațiu, să trăiască într-un univers caracterizat de timp și

spațiu. Necredincioșii sunt înviați pentru a fi condamnați la iad, unde merg în trup. Astfel, în gândirea creștină, omul este văzut, în esență, ca fiind o unitate psiho-somatică (nu ca un spirit fără trup) care a fost creat pentru a trăi într-un mediu material.

Scripturile hinduse: acestea sunt împărțite în două clase: **Sruti** (ce este auzit = adevărul etern) care este echivalentul Scripturilor noastre canonice și **Smriti** (ce este amintit = autoritatea secundară). *Sruti* este rezultatul a ceea ce au văzut sau auzit profeții din antichitate (*rishis*) și este parte din *Vede*. *Smriti* este o extindere a principiilor din *Vede* și se află în toate cărțile sacre. Acestea sunt următoarele:

Vedele: 1500-1000 î.Hr. (de la Iosua până la Solomon);

Upanișadele: 1000-600 î.Hr. (de la Solomon până la exilul babilonian);

Gita: Evul Mediu: hinduismul popular modern.

Vedele (termenul provine de la o rădăcină care înseamnă: a cunoaște = cunoștință sau înțelepciune transmisă) sunt colecții de imnuri, rugăciuni și formule magice. Acestea sunt patru în total: Rig-Veda, Sama-Veda, Yajur-Veda și Atharva-Veda. Fiecare este alcătuită din trei părți:

Mantrale (imnuri închinare zeilor), *Brahmanele*, care reprezintă un ghid pentru îndeplinirea riturilor sacrificiale pentru mulțumirea zeilor și *Upanișadele* (o interpretare filosofică a principiilor conținute în liturghie).

Vedele sunt, cel puțin în parte, produsul sofisticat al unei preoții foarte evoluată și nu sunt sub nicio formă poezie populară. O generație ulterioară a numit aceste imnuri „*sruti*”, adică „revelație, ceea ce a fost auzit”. Pentru că multe dintre ele reprezintă adresări lirice către zeități, este greu de înțeles ce revelație aduc acestea, la propriu. Oamenii și-au dat seama de acest lucru destul de curând și, ca urmare, au fost introduse comentarii și interpretări alegorice.

Apoi sunt *Upanișadele*, care reprezintă speculații filosofice și discursuri mistice despre adevăruri spirituale. Termenul *upanișadă* înseamnă „a sta jos lângă cineva și a-i da o învățătură secretă”. Învățătura bazată pe *Upanișade* se numește **Vedanta**.

În aceste scrieri putem întrezări o imagine a închinării aduse unei mulțimi de zei prin jertfe ritualice. Majoritatea zeilor sunt personificări ale puterilor naturii, cum ar fi trupurile cerești, focul, furtuna, aerul, apa și ploaia.

Budismul:

În timpul secolului VI î.Hr., a existat un val de revoltă împotriva religiei preoțești și a speculației intelectuale în întreaga lume antică. Zoroaster (628-551 î.Hr.), Buddha (563-483 î.Hr.), Mahavira (599-527 î.Hr.), întemeietorul jainismului și Confucius (551-497 î.Hr.) au fost marii profeți ai acelei perioade. Reacția lor a fost de natură etică, bazată pe o

preocupare pentru moralitate, lepădare de sine, fapte bune și respect pentru tot ce avea viață. În India această perioadă a fost marcată de apariția budismului și a jainismului. Acestea au apărut ca secte reformatoare, care păstrau ideile etice ale brahmanismului, însă respingeau autoritatea *Vedelor*, precum și religia preotească și jertfele. Budismul este astfel un vlăstar al hinduismului; altfel spus este un hinduism golit de trăsăturile sale naționale și transformat într-o tehnică de atingere a unui nivel înalt de conștiință (*nirvana*). În timp ce islamul a apărut după aproximativ 600 de ani după Hristos, budismul a luat ființă cu aproape 600 de ani înainte de Hristos. În timp, budismul s-a extins și a ajuns în multe alte țări, ajungând să fie religia majoritară a Orientului Îndepărtat. Astăzi, budismul acoperă un spectru foarte larg de credințe și practici.

Învățătura practică a lui Buddha din *Cele patru adevăruri nobile* și *Cărarea cu opt brațe* evită orice discuție despre chestiunile metafizice. Budismul și-a dezvoltat devreme propriile doctrine despre suflet, lume și nirvana, starea de perfecțiune în care flacăra dorinței este stinsă. Accentul budist pe viața monastică și pe religia fără închinare a separat budismul de hinduismul ortodox.

Diferențe între budism și hinduism:

- 1) Doctrina budistă a reîncarnării este ușor diferită de cea hindusă: ceea ce supraviețuiește și se reîncarnează nu este personalitatea, ci *karma* (sume de fapte bune și rele). Astfel, budismul nu recunoaște conceptul hindus de *atman* (sine).
- 2) *Dharma* înseamnă în hinduism „datorie, sarcină” corespunzătoare fiecărei caste, pe când în budism, care nu recunoaște sistemul castelor, termenul înseamnă „învățătură” sau „legea care guvernează nașterea și re-nașterea” sau ceea ce hindușii numesc *samsara*.
- 3) *Nirvana* este, esențialmente, o stare de conștiință modificată (lumea eternă), la care se poate ajunge în această lume prin meditație, iar în lumea viitoare prin eliberarea de reîncarnare. În budismul Mahayana nirvana reprezintă „paradisul”. Ideea centrală nu este absorbirea în divinitate (Brahman), ci eliberarea de suferință, aceasta fiind o idee de natură subiectivă.
- 4) Scripturile hinduse (*Vedele*) și sistemul castelor nu sunt recunoscute în budism.
- 5) Budismul, chiar și în forma sa liberală (budismul sudic sau cel Mahayana) nu pretinde jertfe, ci doar ofrande onorifice aduse înaintea statuii lui Buddha.
- 6) Buddha este considerat a fi mai degrabă un erou decât un zeu.
- 7) În budism nu există preoți, ci numai călugări.

8) Ideea de *bodhisattvas* este specifică budismului (însă este întâlnită numai în budismul liberal Mahayana). Conform acesteia, oamenii sfinți care au obținut salvarea amână intrarea în această stare pentru a-i ajuta și pe alții să ajungă acolo.

Această doctrină a permis budismului să preia și panteonul Chinei și al Japoniei și să-i transforme pe membrii acestora în sfinți budiști respectabili.

Budismul a respins sistemul castelor din India, însă, într-un sens, a produs un nou sistem de caste. Atât budismul, cât și jainismul au încercat să discrediteze viața agricultorilor, deoarece această ocupație implica distrugerea vieții organice într-o măsură considerabilă. Astfel, agricultura a coborât pe scara socială, ceea ce a dus la sărăcie.

Buddha a respins extremismul, găsind o „cale de mijloc”, al cărei scop nu este scăparea de răul moral, ci de durerea trupească.

Budismul cuprinde astăzi o mare varietate de credințe și practici, însă există două tipuri principale de budism:

Budismul Theravada (învățătura propriu-zisă a bătrânilor) este forma cea mai timpurie a budismului. Învățăturile sale provin dintr-o serie de doctrine aprobate la o conferință importantă care a avut loc la scurt timp după moartea fondatorului acestei religii. Această variantă a budismului este caracterizată de o învățătură conservatoare, legalistă, care implică o cale îngustă și austeră înspre iluminarea spirituală. Cartea sa sacră este *Tripitaka* (*Coșul întreit* sau *Cele trei coșuri*). Această formă de budism se regăsește astăzi în special în Sri Lanka, Birmania (actualmente Myanmar), Thailanda, Cambodgia și Laos și se numește budismul sudic. Această ramură nu reprezintă însă majoritatea budiștilor, majoritatea aparținând **Școlii Mahayana**. Acest tip de budism se găsește în China, Japonia, Tibet, Mongolia, Coreea, Vietnam și Nepal și este cunoscut sub denumirea de *budismul nordic*.

Budismul Mahayana (calea largă). În cursul dezvoltării sale, budismul a fost foarte deschis față de asimilarea ideilor preluate din alte filosofii și superstiții populare. Mahayana ilustrează acest lucru, fiind compusă dintr-un amestec de budism și alte idei străine, care au produs ceva foarte diferit de idealul întemeietorului acestei religii. Multe din aceste practici provin din China, de unde au fost exportate în Japonia.

Pe lângă faptul că au propriile lor scripturi, ei au introdus și anumite inovații, care aduc acest tip de budism mai aproape de hinduismul clasic:

- a) Ideea unei realități absolute sau supreme.
- b) Concepție panteistă despre lume și viață.
- c) Recunoașterea unui suflet individual, care supraviețuiește morții și poate trece prin diferite stări în calea către fericirea supremă.

Salvarea este pentru toți oamenii și nu depinde de un efort individual, ci poate fi o binefacere nemeritată, primită sau obținută pe neașteptate, chiar și în timpul existenței lumești. Încrederea în puterea Altcuiva duce adesea la rugăciuni adresate Celui Divin.

Unii îl venerează pe Buddha, considerându-l o zeitate, existând chiar și temple sau altare de familie în care acesta este venerat.

Concluzii: Budismul clasic inițial nu a fost, de fapt, o religie, ci o tehnică de a scăpa de această viață, o filozofie morală. Este o disciplină non-teistă, etică, un sistem de autoinstruire, antropocentric, punând accentul pe etică și cultura minții și excluzând teologia. Budismul, așa cum a fost propovăduit de întemeietorul său, nu este sub nicio formă un sistem de credință și închinare. Buddha nu a oferit nici răscumpărare, nici iertare și nici cer. El nu a făcut avertizări cu privire la o judecată finală sau la iad. În ceea ce privește teologia, Buddha a rămas agnostic.

Ritualuri religioase: Hinduismul ca sistem funcțional

Există două variante diferite de hinduism, cel spiritual și cel popular, iar ele se află la mare distanță una de cealaltă. Indienii evidențiază însă trei tipuri de hinduism: : jnana yoga, bhakti yoga și karma yoga. Deși un anumit procent dintre hinduși sunt monoteiști sau chiar filosofi care practică o venerare interioară a impersonalului, un mare procent dintre aceștia cred încă într-o multitudine de zei și domni. Brahma este echivalentul lui Zeus, Krishna al lui Apollo, Kmadeva al lui Eros, acestea fiind diferite avataruri ale lui Vishnu (altele decât Krishna). Apoi mai există tot felul de zeități secundare, legate de corpurile cerești sau de obiecte locale importante, cum ar fi copacii, pietrele, eroii zeificați, anumite râuri sacre și cinci lacuri sfinte.

Dharma are un rol important în hinduism și reprezintă îndeplinirea îndatoririlor specifice propriei caste, care pot fi ceremoniale mai degrabă decât morale și pot consta în respectarea unor tabuuri, cum ar fi să nu mănânci, să nu bei sau să fumezi împreună cu persoane din alte caste, să nu mănânci mâncare interzisă și să nu ai o ocupație interzisă castei din care faci parte.

Vedele prevăd patru scopuri principale în viață:

- a) respectarea dharmei;
- b) câștigarea existenței;
- c) gustarea plăcerilor vieții care sunt permise;
- d) reabsorbirea vieții individuale în cea a Marelui Sine.

În hinduism nu există închinare congregațională, excepție făcând întâlnirile credincioșilor *bhakti* pentru *kirtan* sau *bhajan* (cântarea imnurilor). Închinarea hindusă este de două feluri: a) domestică și b) la templu. Închinarea domestică înseamnă închinare în particular, iar închinarea la templu este realizată de preoți, oamenii de rând doar asistând ca niște spectatori, sau de către persoane care trec printr-un act particular de *puja* sau devoțiune.

Sikhismul a fost întemeiat de Nanak (1469-1538 d.Hr.) și reprezintă o încercare de a armoniza islamul (sufismul în special) și hinduismul (*bhakti*). Centrul său geografic este Punjab, unde exista deja o tradiție a mișcărilor mistice. Islamul a fost de acord la început cu această mișcare, însă mai târziu s-au ridicat lider islamici care au atacat-o, așa că noua mișcare s-a organizat într-o comunitate militară.

Nanak și-a organizat discipolii (numiți *sikh-i*) într-o comunitate strâns legată, al cărei *guru* sau învățător era el însuși. Cei nouă succesori ai săi au fost și ei recunoscuți ca surse de inspirație divină. Ultimul guru a murit la începutul secolului XVIII. Cel de-al cincilea guru a construit templul de aur la Amritsa. De atunci, cartea sacră a sikh-ilor (care conține poezia lor), numită *Adi-Granth*, a devenit singura autoritate a acestei mișcări. Salvarea, care este văzută în termenii unei uniri mistice cu Cel fără formă, are loc în special prin puterea *bhakti*.

Numele Sfânt (la care meditează) și guru-ul au rolul de mediatori.

Aceasta este singura sectă *bhakti* care se separă de hinduism.

Cultul **Radha-Krishna** este cea de-a doua mișcare *bhakti* și are la bază dragostea pasională a lui Krishna pentru Radha, văcărița. În Bengal, Caitanya (1485-1533) a transformat cultul Krishna într-o puternică mișcare religioasă. Dragostea sa intensă pentru Krishna, însoțită de *kirtan* (cântece cântate în comun) a inspirat cultul Hare-Krishna. Acest cult a devenit popular în Apus, fiind o versiune de export a hinduismului, religia Indiei.

După cum sugerează și denumirea, membrii acestui cult pretind că ei sunt adevărații urmași ai lui Krishna, unul din zeii hinduși care, după părerea lor, a fost neglijat de ramura principală a hinduismului.

Cultul Hare-Krishna aparține sectei hinduse numite Vishnuism, care susține că Vishnu, zeul suprem, s-a manifestat la un moment dat prin Krishna. Kaytanya a întors invers această doctrină, susținând că Krishna este zeul suprem care s-a revelat prin Vishnu. Astfel, cultul este centrat pe venerarea lui Krishna, care este considerat a fi Dumnezeu universal.

Aceasta este o încercare de a universaliza hinduismul. Varianta Krishna a lui Pavel ar suna probabil cam așa: zeul necunoscut căruia vă închinați fără să-l cunoașteți vi-l proclamăm noi astăzi: el s-a revelat (printr-un *avatar* = zeu deghizat) prin Vishnu. Aceasta este, într-un sens, varianta

falsificată a creștinismului. Asemănarea cu creștinismul este, însă, foarte superficială, deoarece concepția hindusă despre lume și viață este foarte diferită de cea iudeo-creștină. Așadar, cultul Hare-Krishna este o versiune de export a hinduismului, adaptată gusturilor din Vest.

Guru contemporani au căutat să facă hinduismul atractiv pentru popor, legându-l de nevoile individuale ale omului modern. Omul modern, ajuns într-un impas cu ideologiile sale naturaliste și universul mecanicist, caută o alternativă. El s-a întors astfel către diverse forme de experiențe mistice, prin yoga, droguri, ocultism și sex. Guru hinduși moderni au profitat de acest vid și, în funcție de felul în care au făcut-o, pot fi împărțiți în trei categorii:

- a) Cei care oferă adeptilor lor diferite experiențe psihice.
- b) Cei care le oferă ucenicilor lor atingerea super-conștiinței prin nudism și experiențe sexuale. Aceasta se realizează prin reînvierea unor vechi tehnici de atingere a super-conștiinței.
- c) Cei care oferă obținerea păcii mentale, a odihnei și energiei prin meditație transcendentă. Tehnica implică recitarea în tăcere a unei mantră (de obicei un cuvânt monosilabic). În timpul unei meditații de 20 de minute, meditatorul experimentează o odihnă profundă, deoarece își încetează orice activitate fizică și mentală.

Toți acești guru au oferit, practic, anumite tehnici preluate din hinduism, cu scopul de a satisface dorința omului modern de noi experiențe. Pe de altă parte, aceasta este și o modalitate de a câștiga noi adepți ai hinduismului. Este, de asemenea, interesant de observat faptul că anumite refrene creștine se aseamănă în mod ciudat cu o mantra, care erau obișnuite printre hipioții ce au compus acele refrene după ce au devenit creștini.

O versiune de export mai recentă a ideilor hinduse se numește Lumi Virtuale, în care o persoană poate crea o lume alternativă în cyberspațiu, ca un avatar – o concretizare a felului în care și-ar dori să fie viața, ceea ce corespunde adesea cu reîncarnarea dorită. Lumi Virtuale are în prezent 1,5 milioane de adepți.

FILOSOFIA NEW AGE

Definiție: Sintagma „New Age” provine din credința astrologică conform căreia, la aproximativ fiecare 2000 de ani are loc echinocțiul de primăvară într-un semn nou al zodiacului. Acest fapt are loc datorită unei oscilații din axa pământului. Această filozofie are la bază și o credință veche, conform căreia stelele (constelațiile, cu alte cuvinte) sunt toate lipite pe un fel de sferă cerească. După aproximativ 2000 de ani, soarele

părăsește semnul Peștilor și intră în cel al Vărsătorului, începând astfel o nouă epocă. Vechea epocă a Peștilor a fost plină de tensiuni, probleme și războaie, însă cea nouă va fi plină de pace, armonie și fericire. Se spune că epoca veche a aparținut creștinismului, iar acum este înlocuită de una necreștină. În noua epocă, omul va avea acces liber la energia cosmică ce vine din inima universului. Omul este încurajat, prin urmare, să-și dezvolte conștiința pentru a se putea conecta la această sursă de energie, prin care omul poate deveni super-om. Curcubeul este simbolul acestui proces. Cu alte cuvinte, omul poate deveni propriul său Dumnezeu, idee în care răsună ecoul promisiunii făcute de Satan Evei în cartea Genesa. Însă de unde provin toate aceste idei și de ce au o asemenea popularitate în contextul mișcării New Age?

Rădăcinile mișcării New Age: Este important să analizăm rădăcinile mișcării New Age pentru a putea să o înțelegem mai bine. Totul a început în anul 1875, când Mme Blavatsky a înființat în New York Societatea Teosofică. Ea a fost influențată de rozacrucieni, precum și de elemente din religia indiană, egipteană și cea africană. Ea susținea că scrierile sale i-au fost dictate de către un Maestru, adică un spirit demonic. Succesoarea sa, Alice Bailey (1880-1949), marchează o nouă etapă în dezvoltarea filosofiei New Age. Ea a fost cunoscută ca medium și pretindea că a primit „învățătură” cu privire la stabilirea unei noi ordini mondiale (oculte). Ambele aceste femei au fost cunoscute pentru ura lor împotriva creștinismului tradițional și pentru implicarea lor în religii orientale. Bailey susținea că Isus se va întoarce (ori s-a întors) ca un guru, pentru a-i învăța pe oameni cum să se mântuiască.

Credințele New Age sunt promovate astăzi prin popularitatea religiilor orientale, precum și prin intermediul unor personalități din show-business (ex. Shirley MacLaine, Tina Turner). Mulți își pun succesul pe seama unor „ghizi spirituali”. Au fost scrise chiar și cărți sub influența acestor „ghizi spirituali” (cf. Richard Bach, *Jonathan Livingston Seagull* [numele adevărat: Segal – un evreu, din nefericire]).

Credințele New Age pot fi sumarizate astfel:

1. Panteism: Dumnezeu este totul și totul este Dumnezeu. Dumnezeu este impersonal și omul este parte din Dumnezeu. Dar, pentru că el nu știe acest lucru, trebuie să fie ajutat să-l înțeleagă, pentru ca astfel el să devină „conectat” și să-și cunoască adevăratul său potențial.
2. Isus este doar un guru (maestru al iluminării spirituale), iar adevăratele Scripturi creștine sunt cele gnostice.
3. Importanța iluminării personale, deoarece omul nu își cunoaște natura sa divină.

4. Această iluminare poate fi obținută prin folosirea diverselor tehnici, cum ar fi: stări de conștiință modificată (meditație, droguri, muzică etc.) și contactul cu spiritele.

5. Activismul social și politic este necesar pentru a ajuta la organizarea oamenilor cu minți asemănătoare pentru a crea o lume unită.

Consecințele morale ale acestui set de credințe sunt cu bătaie lungă. Răul este considerat o iluzie, iar credința într-o moralitate absolută este considerată greșită. Moralitatea este văzută ca fiind degradantă și inumană (i.e. îi amintește omului de dependența sa, de faptul că este o ființă creată și că va fi tras la răspundere!).

Din moment ce o persoană consideră că ea este Dumnezeu, atunci prin definiție tot ceea ce face este bune, chiar dacă, de fapt, este rău. Nu se face nicio diferențiere între demonic și divin: binele și răul sunt unul și același lucru.

În consecință, această mișcare religioasă este caracterizată de anarhie: o respingere a unui Dumnezeu personal și a standardelor sale. New Age unește ceea ce Biblia desparte: creatorul de creație, bărbatul de femeie. Ei susțin că omul poate deveni Dumnezeu și că cele două sexe își au originea în aceeași ființă bisexuală. Prin urmare, bărbatul și femeia sunt confuzi în ceea ce privește originea lor (homosexualitate, lesbianism, bisexualitate, etc.). Sunt folosiți și anumiți termeni care sunt la modă, cum ar fi: lucru în rețea, satul global, gândire holistică, terapie de grup. Mișcarea New Age pretinde a fi modelul viitorului și este caracterizată de unirea dintre pseudo-știință și gnosticism.

Un alt aspect al mișcării New Age este muzica sa, care este practic o redescoperire a muzicii Orientului Antic. Aceasta a fost inițial muzică cultică, asociată cu închinarea la idoli, și scopul ei era să deconecteze intelectul, pentru ca mintea să se lărgească, adică să se conecteze la o altă lungime de undă, și anume la cea demonică. Yoga face parte din același sistem, fiind un set de exerciții, care urmăresc să deschidă mintea față de lumea spirituală.

Este o implicare activă în lumea demonică: Mișcarea New Age este atractivă și interesantă pentru mulți oameni, deoarece implică lucruri cum ar fi: respingerea moralității absolute, credința în reîncarnare, contactarea spiritelor și comunicarea cu acestea (unii pretind că au scris cărți întregi sub influența unui „ghid spiritual”), folosirea globurilor de cristal, ghicitul și folosirea mediumului. Oamenii care, în căutarea iluminării și a puterii psihice, experimentează practici oculte, descoperă că spiritele, în schimbul atenției primite din partea omului, oferă „binecuvântări” sub forma unor revelații interesante, experiențe fericite, întâlniri plăcute, ajutor și încurajare, protecție în fața pericolelor și garanții nesfârșite ale propriei divinități (fără să mai pomenim de lipsa lor de nevoie de pocăință și credință în Isus, Mesia).

Reversul acestui fapt este posedarea demonică modernă: puteri psihice neașteptate și înspăimântătoare, halucinații, posedarea bruscă de către entități spirituale, atacuri psihice și adesea excitare sexuală incontrollabilă și dureroasă, depresie severă și tendințe sinucigașe. Persoana implicată în asemenea practici va fi mereu hărțuită de spiritele demonice.

Creștinii și toți ceilalți care sprijină procesul ce duce la unitatea omului trebuie înlăturați!

New Age reprezintă o respingere a materialismului vestic. Omul s-a săturat de știință (și materialism) și caută ceva mai interesant, ceea ce îl va aduce într-o dimensiune care până acum i-a fost inaccesibilă. Vedem cum se pune un accent tot mai mare pe cunoscutele reviste de astrologie (cf. horoscoape) și pe fenomenele psihice. Toate acestea dovedesc existența unei reacții împotriva raționalismului.

Critică: Susținătorii mișcării New Age pretind următoarele:

1. Sistemul lor funcționează (ca și medicina alternativă), prin urmare înseamnă că este adevărat. Această concluzie pleacă de la premisa că tot ce este folositor este și adevărat. Însă lucrurile nu stau, de fapt, așa: poate că îmi este de folos să mint în legătură cu munca mea pentru a obține un post mai bun, dar asta nu face ca afirmațiile mele să fie adevărate. Pe de altă parte, sursa îmbunătățirii obținute poate fi Satan, pentru că nu tot ce este spiritual vine de la Dumnezeu.

2. Scripturile gnostice sunt cele adevărate și ele au fost reprimare atunci când creștinismul a devenit religie de stat în timpul lui Constantin. Se susține că Scripturile gnostice au apărut înaintea tuturor celorlalte, însă acest lucru este contrazis de documentele Bisericii Primare care le sunt anterioare. În orice caz, creștinismul nu a devenit religie de stat decât în timpul domniei lui Teodosiu I. Susținătorii New Age caută dovezi în Scripturile gnostice și în cele eseniene de la Nag Hammadi și Qumran care să prezinte o imagine a creștinismului diferită de cea prezentată de către istoricii bisericii. Ei spun chiar că originea creștinismului se află, de fapt, în gnosticism, doar că acum creștinismul nu-și mai recunoaște rădăcinile gnostice. Caracterul evreiesc al creștinismului timpuriu dezmente însă acest lucru.

3. Adepții New Age încearcă să prezinte un Isus gnostic. Se susține că există manuscrise păstrate într-o mănăstire din Himalaya, care descriu călătoria lui Isus prin India și studiile sale despre budism din timpul celor 18 ani ai vieții Sale despre care nu avem nicio informație în Bible. Încercările de a găsi aceste manuscrise sau vreun tibetan care știe despre ele nu au avut niciun rezultat până acum.

4. Ei pot trăi deasupra binelui și a răului. Aceasta este, de fapt, o extensie a principiilor existențialismului (un univers egocentric în care nu există

un Dumnezeu transcendent, care să dea sens lucrurilor de aici și care să stabilească principiul binelui și al răului).

5. Adepții New Age au reînviat obsesia pentru spirite și demoni (pe care îi întâlnesc în timpul călătoriilor lor astrale), care fusese învinsă de cultura creștină.

Provocarea mișcării New Age este caracterizată de două aspecte:

1. Ea schimbă modul de gândire al oamenilor, mutând accentul de pe valorile iudeo-creștine pe practicile oculte. Acest lucru se realizează printr-un proces de condiționare.

Oamenii sunt atrași în mișcarea New Age, care este o perspectivă ocultă despre lume și viață, din toate punctele de vedere. Implicarea în această mișcare are loc în anumite etape:

a. O persoană are o problemă sau este doar curioasă ori plictisită, așa că încearcă mișcarea pendulului, cărțile de tarot sau fac un curs de meditație, iar problema lor pare să dispară.

b. Acum, persoana respectivă încearcă să afle cum funcționează acest sistem, așa că începe să citească diverse cărți pe această temă etc.

c. După această etapă, omul devine un dependent convins și practică meditația în mod regulat, folosește pendulul, cărțile de tarot și consultă horoscopul.

d. Omul devine apoi un propagator al acestui sistem; el este bine prins acum într-un sistem ocult (i.e. satanic).

2. Termenii biblici încep să aibă un sens nou:

a. Dumnezeu nu mai înseamnă Dumnezeul Bibliei, ci reprezintă energia divină care se găsește în oameni (ca o scânteie ce trebuie eliberată) și în univers.

b. Hristos nu mai este singurul Răscumpărător, ci este doar întemeietorul uneia dintre multele religii care există, fiecare dintre acestea fiind adevărată în dreptul său, fără să dea însă un răspuns complet.

c. Răscumpărarea nu mai înseamnă eliberare de condamnarea și puterea păcatului prin plata unui preț, ci auto-răscumpărare, i.e. eliberarea sufletului de trup printr-o serie de tehnici (cum ar fi yoga) pentru a se putea uni cu divinul.

d. Rugăciunea nu mai reprezintă un dialog cu o persoană, adică cu Dumnezeu, ci dialogul cu sine, adică meditația cu scopul de a induce un grad de conștiință sporită.

e. Convertirea nu mai înseamnă convertirea la Dumnezeu, ci convertirea la gândirea New Age.

f. Copiii, în special, sunt o țintă subtilă prin expunerea la desene animate, al căror mesaj este în mod clar unul New Age: poți avea puteri supranaturale și să fii bun fără Isus. Acest lucru pare să fie interesant și la modă, însă ademenește, de fapt, copiii, făcându-i să se îndepărteze de

Dumnezeu. Copiilor li se imprimă astfel ideea că creștinismul este nenecesar și este chiar demodat.

ISLAM

Islamul prezintă o imagine diferită. Aceasta este singura dintre marile religii ale lumii care a apărut după venirea lui Hristos și care respinge în mod explicit afirmația Lui conform căreia El este Fiul întrupat al lui Dumnezeu. Ca și iudaismul, islamul nu are o teologie în accepțiunea creștină a termenului, iar învățătura sa despre Dumnezeu (Allah) este mai apropiată de iudaism decât de creștinism. Dumnezeul islamului este pe deplin transcendent și nu apare niciodată în formă vizibilă (umană sau orice altă formă), așa că posibilitatea întrupării lui Dumnezeu este total exclusă de la bun început. Mesajul marelui profet Mahomed este o formă de lege și trebuie studiată ca atare. Ca și evreii, marii interpreți ai islamului sunt juriști mai degrabă decât teologi, în accepțiunea creștină. Islamul reprezintă și o încercare de a reconcilia principiul universalismului cu cel de naționalitate (arabă), însă într-un mod diferit de iudaism. Iranienii, care nu sunt de acord ca arabii să fie poporul ales (sunni), și-au dezvoltat propria versiune a islamului (shia). În unele țări din Orientul Mijlociu, partizanii celor două forme de islam seucid reciproc. Cel puțin la nivel teoretic, islamul formează nu o biserică, ci o *ummah*, o „națiune sau comunitate” sacră, care îi cuprinde pe toți musulmanii, indiferent de originea lor etnică. Vechiul și Noul Testament sunt considerate ca făcând parte din preistoria islamului, acesta reprezentând cea de-a treia și ultima etapă a revelației lui Dumnezeu. Într-un fel, musulmanii privesc creștinismul așa cum creștinii privesc iudaismul, adică ca pe o formă adevărată, dar învechită, a propriei religii. Totuși, în timp ce creștinii consideră că Vechiul Testament este istorie și se văd pe ei ca o continuare a acestuia, islamul își însușește Biblia creștină într-un mod mai degrabă mistic și impresionist decât istoric. Diverse personalități biblice apar în Coran, cartea sacră a islamului, însă sunt prezentate într-un mod foarte diferit față de felul în care sunt descrise în relatarea istorică. Acest lucru se aplică în special lui Isus, care este considerat a fi semi-divin, fiind născut din Fecioara Maria, dar care nu ar fi putut muri pe cruce, deoarece o astfel de moarte rușinoasă ar fi fost nedemnă de natura sa divină. Musulmanii spun că cel care a murit pe cruce în locul lui Isus a fost cel care merita de fapt pedeapsa, adică Iuda Iscarioteanul! Astfel de afirmații nu doar contrazic tot ce știm despre ceea ce s-a întâmplat cu adevărat, dar dovedesc și ignoranță în privința a ceea ce este, de fapt, creștinismul. Esența morții lui Hristos este că Cel nevinovat și-a dat viața pentru cei vinovați, plătind prețul păcatului omenesc cu sângele Fiului întrupat al lui Dumnezeu. Musulmanii au

dreptate atunci când spun că Isus a fost prea bun pentru a avea parte de o astfel de moarte, însă a face din aceasta un motiv pentru a nega ceea ce s-a întâmplat distruge, de fapt, mesajul Evangheliei. Ca și creștini, noi suntem de acord cu ei că Isus a fost „prea bun” pentru a muri, însă exact acesta este lucrul care face ca moartea Lui să aibă o asemenea semnificație pentru noi! Dacă Isus ar fi meritat să moară, atunci El nu ar fi putut să fie Salvatorul nostru. Ceea ce musulmanii nu pot să înțeleagă este faptul că Dumnezeu „ne-a iubit pe noi și a trimis pe Fiul Său ca jertfă de ispășire pentru păcatele noastre” (1 Ioan 4:10). Așa cum spune Pavel, noi trăim prin credința în Fiul lui Dumnezeu, care ne iubește și s-a dat pe Sine pentru noi (Gal. 2:20).

Islamul nu reușește să accepte persoana și lucrarea lui Isus Hristos așa cum sunt prezentate în Noul Testament, iar acest lucru face ca această religie să nu poată fi considerată de către creștini ca o adevărată revelație de la Dumnezeu. Isus le-a spus celor care Îl urmau că nimeni nu poate veni la Dumnezeu decât prin El. De asemenea, Noul Testament afirmă că nu va mai exista nicio revelație până la împlinirea finală a tuturor lucrurilor. Prin urmare, pentru creștini este imposibil să recunoască pretențiile profetice ale lui Mahomed conform cărora islamul este o revelație ulterioară (și astfel, superioară) de la Dumnezeu. Această respingere nu este nouă, ci a existat chiar și în vremea lui Mahomed, când creștinii pe care el i-a întâlnit au respins mesajul său tocmai din motivul precizat mai sus.

Mahomed ar fi putut deveni creștin, însă nu a făcut-o. De ce nu? Motivul trebuie să fi fost faptul că el credea că primise o revelație de la Dumnezeu care depășea pretențiile lui Isus și le făcea inutile. Din perspectivă creștină, islamul este un regres de la mesajul salvator al lui Isus Hristos la ceva mult mai limitat. Islamul este mai degrabă o religie a dreptății decât una a dragostei, a destinului mai degrabă decât a iertării și a oferirii unei vieți noi. Ca și iudaismul, islamul este o religie a legii mai degrabă decât una a salvării prin har. Prin urmare, din perspectivă creștină, această religie este o regresie față de Evanghelia lui Hristos și nu un progres al acesteia. Într-un fel, aceasta este, de fapt, o retragere în Vechiul Testament, unde Dumnezeu nu poate fi cunoscut în mod direct și orice comunicare între El și noi are loc prin ființe intermediare, cum ar fi îngerii sau *jinn*. În lipsa unor doctrine ca cea despre Trinitate sau despre divinitatea lui Hristos, islamul poate spune pe bună dreptate că oferă adeptilor săi o formă de monoteism mai simplă decât creștinismul, însă face acest lucru cu prețul pierderii oricărei relații cu Dumnezeu și al renunțării la vestea bună a salvării noastre din păcat prin sângele vărsat al lui Isus.

Islamul susține că Mahomed a fost un profet care a fost mai aproape de Dumnezeu decât orice altă ființă umană de până atunci și de atunci

încoace, însă creștinismul susține că Isus Hristos a fost (și este) Dumnezeu Însuși. Nu poți să crezi că Isus a fost un mare învățător, iar apoi să nu recunoști că a fost Dumnezeu, din moment ce El i-a învățat pe ucenicii Săi să creadă exact acest lucru. A nega divinitatea lui Isus înseamnă a nega și măreția Lui ca ființă umană, pentru că dacă nu este Dumnezeu, așa cum pretindea, atunci este un mincinos și un înșelător. Întrebarea „Ce crezi despre Hristos?” rămâne piatra de încercare, iar răspunsul musulmanilor la această întrebare demonstrează lărgimea prăpastiei care îi separă de creștini. Nu putem nega faptul că islamul are multe lucruri bune și se apropie adesea de creștinism în probleme de dreptate socială (însă nu și în alte probleme, cum ar fi cazul monogamiei), dar în condițiile în care islamul se consideră a fi o completare și un înlocuitor al creștinismului, nu putem decât să considerăm că islamul este fals.

Deși islamul a fost întemeiat la câteva secole după apariția creștinismului și în contact direct cu acesta, totuși imaginea sa despre păcat este mult mai superficială decât perspectiva creștină. Potrivit tradiției islamice, Adam și Eva nu au transmis descendenților păcătoșenia lor; astfel, aceștia nu sunt născuți în păcat și, prin urmare, cel puțin la nivel teoretic, ei au posibilitatea de a nu păcătui. Această concepție vine în contradicție cu credința creștină și demonstrează încă o dată că islamul nu este conform cu relatarea biblică, chiar și atunci când face referire directă la Biblie. Tot așa, imaginea islamică despre cer este o caricatură a perspectivei biblice despre viața veșnică în prezența lui Dumnezeu, iar în islam omul poate ajunge în cer pe baza faptelor, și nu prin credința într-un Salvator iubitor și iertător.

Islamul are și niște învățături ciudate care provin dintr-o formă foarte primitivă de păgânism, cel mai cunoscut exemplu fiind importanța acordată meteoritului negru din Mecca, cunoscut sub denumirea de Ka'ba, acesta fiind un important loc de pelerinaj islamic. Niciun creștin nu ar putea transforma un astfel de lucru în obiectul venerației sale, iar contradicția dintre astfel de superstiții și mesajul pe care islamul încearcă să-l transmită este ușor de observat pentru oricine încearcă să le armonizeze.

Singurul domeniu în care islamul se aseamănă cu creștinismul mai mult decât iudaismul este dedicarea față de prozelitism, ceea ce l-a caracterizat de la bun început. Însă, în timp ce expansiunea creștină nu a început decât după moartea și învierea lui Isus, semnificația acestora reprezentând conținutul mesajului predicat de apostoli, Mahomed a fost el însuși liderul unei armate care a răspândit învățăturile sale în toată Arabia, cu ajutorul sabiei. Urmașii săi direcți au cucerit rapid un larg imperiu, care a oferit supușilor săi păgâni posibilitatea de a alege între moarte și convertirea la islam. Este izbitor contrastul dintre această situație și Isus;

prin urmare, putem afirma pe bună dreptate că cele două religii s-au extins prin mijloace total diferite. Din punctul de vedere al creștinismului, o religie a păcii (ceea ce pretinde islamul că este) trebuie să se răspândească prin mijloace pașnice, iar în caz contrar validitatea sa trebuie pusă sub semnul întrebării.

Musulmanilor le place să spună că sunt toleranți față de „poporul cărții”, adică față de evrei și creștini, care sunt monoteiști ca și ei, și există o urmă de adevăr în această afirmație. Cu certitudine au existat perioade în istorie când musulmanii au fost mai toleranți față de ceilalți monoteiști decât erau creștinii de atunci, însă nu trebuie interpretată în mod greșit natura toleranței lor. Evreii și creștinii erau acceptați în statele musulmane doar ca cetățeni aparținând unei clase sociale inferioare și nu li se permitea accesul deplin la viața publică. Adesea se făceau presiuni asupra lor pentru a se converti la islam și, dacă se întâmpla acest lucru, ei nu se mai puteau întoarce la credința lor anterioară, chiar dacă convertirea a fost artificială sau forțată. De asemenea, cei care nu erau musulmani nu aveau libertatea să-și susțină propriile concepții și oricine încerca să facă asta descoperea curând care era prețul ce trebuia plătit. Chiar și astăzi, cele mai multe țări islamice nu fac decât să tolereze existența minorităților religioase, cărora rareori li se permite să se exprime public, fără să mai vorbim de a face prozelitism. În multe state islamice, convertirea de la islam la o altă religie se pedepsește și astăzi cu moartea, lucru de neconceput în aproape orice altă parte a lumii.

Islamul emite mesaje contradictorii și, deși cu siguranță marea majoritate a musulmanilor iubesc pacea și sunt non-violenți, ne putem totuși întreba dacă această concepție este parte integrantă a credințelor lor religioase. Problema este deosebit de importantă în lumea modernă, în care islamul își face simțită prezența așa cum nu și-a mai făcut-o de câteva generații. Islamul radical susține că vor ucide mai întâi oamenii de sâmbătă (evreii) și apoi oamenii de duminică (creștinii). Guvernele musulmane construiesc moschei imense în țări nemusulmane, chiar și acolo unde prea puțini oameni merg la moschee, însă nu le permit creștinilor să construiască biserici în țările lor. Aceste moschei devin uneori centre ale islamului radical, unde se recrutează teroriști, care sunt învățați cum să-și răspândească credința, și nu se știe cum sau cine ar trebui să oprească aceste activități, în foarte mare măsură pentru că este greu de spus dacă acestea sunt cu adevărat contrare spiritului islamic (în contrast cu înclinația spre pace a majorității musulmanilor). Pe de altă parte, putem spune cu certitudine că niciun creștin contemporan nu s-ar gândi vreodată să predice Evanghelia în acest fel, cel puțin pentru faptul că contradicția dintre scopul în sine și mijlocul de a-l atinge este prea evidentă pentru a putea fi acceptată. Oricât ar fi de greu de acceptat acest lucru, reprezentanții islamului trebuie să accepte faptul că credința lor poate fi

atacată în acest punct și că (cel puțin până acum) nu pare să existe din partea lor vreun interes de a face ceva în această privință. Creștinii trebuie să se raporteze la islam altfel decât la iudaism, în ciuda faptului că ambele sunt religii monoteiste. Noi suntem mult mai apropiați de evrei, deoarece Scriptura lor este și a noastră, ne identificăm din punct de vedere spiritual cu Israelul antic și credem că Salvatorul nostru este Mesia al lor și niciunul dintre aceste lucruri nu se aplică și la relația noastră cu islamul. Musulmanii respectă Biblia, dar nu o pun la același nivel cu Coranul lor, și nici nu văd islamul ca un vlăstar al creștinismului în felul în care se poate spune că creștinismul este un vlăstar al iudaismului. Ei recunosc că au o afinitate față de „poporul Cărții”, așa cum îi numesc ei pe evrei și creștini, însă aceasta nu se aseamnă nici pe departe cu auto-identificarea creștinilor cu Israel. Mai există și o distorsionare a realității, care face ca respectul acordat de musulmani lui Isus, Mariei, precum și altor personalități biblice să fie problematic și îndoielnic. Din perspectivă creștină, ei nu arată respect personalităților respective, ci imaginii false pe care o creează despre acestea, care nu este în acord cu faptele istorice, așa cum sunt ele cunoscute astăzi. Trebuie să mai spunem că, deși relațiile dintre musulmani și creștini au fost și mai defectuoase decât cele dintre creștini și evrei, vina este împărțită și probabil că musulmanii sunt mai vinovați decât creștinii. Ambele religii fac prozelitism pentru a câștiga adepți, însă deși numărul creștinilor este de două ori mai mare decât cel al musulmanilor, la nivel mondial, de-a lungul istoriei mult mai mulți creștini au trecut la islam (adesea fiind forțați să facă asta) decât invers. Acest lucru influențează tipul de „dialog” pe care creștinii pot să-l aibă cu islamul, precum și felul de evangheliism pe care îl practicăm în cazul acestei religii. Nu există în Biblie nicio promisiune conform căreia musulmanii credincioși vor fi poporul ales al lui Dumnezeu și vor fi mântuiți la sfârșitul vremii, prin urmare nu avem niciun motiv să îi privim pe musulmani altfel decât pe toți ceilalți necreștini. Lucrarea misionară printre musulmani nu a fost niciodată ușoară și poate fi fatală pentru cei implicați în ea, însă face parte din Marea Trimitere de a merge cu Evanghelia la neamuri, iar monoteismul islamic nu este o scuză pentru creștini să renunțe la acest imperativ divin sau să-i minimalizeze importanța.

Sufiștii: Un alt aspect important al islamului este misticismul. Acesta este reprezentat de **sufiști**, care susțin că salvarea poate fi obținută prin unirea mistică cu divinitatea, iar Coranul și faptele bune nu au prea mare importanță în această privință. Din acest grup fac parte și dervișii, care au încercat să ajungă la o stare de conștiință avansată (transă), învărtindu-se într-un dans. Și beктаșii din Albania sunt o ramură a acestui grup.

Sufiștii sunt varianta non-combatantă a kharijiților (care erau anti-sunniți). Ei sunt musulmanii mistici care încearcă să umple golul lăsat de accentul ortodox pus pe transcendența lui Dumnezeu în detrimentul imanenței Sale. Termenul *sufism* vine de la *suph* = lână: primii membri ai acestei mișcări purtau mantii de lână, deoarece trăiau în comunități monastice, sub conducerea unor lideri religioși (Shaykh sau Pir). Mișcarea aceasta dovedește influența misticilor creștini din deșert, a neoplatonismului și a hinduismului. În practică, mișcarea aceasta tinde înspre panteism. Al Ghazali a fost cel mai important lider sufist.

Sufismul este, în mare măsură, panteist: în viața aceasta, sufletul este separat temporar de Dumnezeu, însă în viața viitoare el va fi unit cu Dumnezeu. Se poate observa aici influența gnosticismului, dar pentru că sunt musulmani, ei trebuie să se îndreptățească. Experiența sufistă este cea a unei alternanțe de stări: unire cu sufletul lumii și suferința din pauze până la următoarea sesiune mistică. Un discipol faimos, Hallaj, a fost crucificat pentru practicile sale în acest domeniu. El a practicat *hullul* (sălășluire), ceea ce însemna că el putea spune: „Slavă mie!”, deoarece atinsese unirea cu divinitatea.

Baha’i: Aceasta este o mișcare modernă începută în Persia de către un om care pretindea că este intermediarul lui Mahdi (un fiu al lui Ali, Mahomed). După moartea sa, s-a crezut că el trăiește în continuare ascuns în munții Arabiei, unde este hrănit și păzit în mod miraculos, până când se va întoarce să conducă cu dreptate. El s-a numit pe sine *Bab* și a fost executat, considerat a fi eretic. Fiul său, Baha-Ullah, i-a luat locul. Revelațiile care au urmat par a se reduce la teosofie. Ele au un scenariu foarte simplu, iar închinarea constă în a audia lucrări teosofice. Ei au o teologie panteistă și o revelația continuă. Totuși, mulți musulmani nu recunosc că aceasta este o formă de islam.

Credința Baha’i este o combinație de două concepte: Mahdi, cel care trebuie să vină din nou sau să fie reîncarnat, și misticism.

Credința Baha’i aparține unui șir de mișcări moderne pornite din islam, dintre care unele au ajuns să propage o nouă religie sub pretextul reformării islamului.

Baha’ii pretind că cartea lor sacră înlocuiește Coranul.

Conceptul de Mahdi este preluat din ideea șiiată de succesiune de imami infailibili: unul dintre imami este destinat să se reîntoarcă în mod supranatural ca un fel de Mesia. Liderul Iranului, Ahmadinejad, crede că el pregătește calea pentru apariția lui Mahdi, imaginea Salvatorului din învățătura islamică șiiată, care va reapărea la sfârșitul acestei epoci, într-un moment de mare suferință pe întreg pământul și va impune islamul în

toată lumea. Înfrângerea Israelului este văzută ca un lucru-cheie în pregătirea pentru acest eveniment.

Hezbollah este aripa militantă a šiitilor din Liban și a fost formată cu scopul de a opune rezistență față de ocupația israeliană. De asemenea, Hezbollah dorea să transforme statul multiconfesional al Libanului într-un stat islamic asemănător Iranului. Această idee a fost abandonată ulterior în favoarea unei abordări mai globale, care este în vigoare și astăzi. Totuși, se poate ca aceasta să fie în continuare agenda lor ascunsă. Rhetorica partidului cere, de asemenea, distrugerea statului Israel. Palestina este văzută ca fiind un teritoriu musulman ocupat și susține că Israelul nu are dreptul să existe.

Alte secte gravitează în jurul problemei legate de succesiune și în ce măsură trebuie venerată familia lui Ali sau imamii.

Wahhabismul a fost întemeiat în timpul decadentei din secolul XVIII și pretindea întoarcerea la rigoarea inițială a islamului. Această mișcare a făcut parte din mișcarea sunnită **Salafi**, al cărei scop era întoarcerea la islamul primar, așa cum, a fost el practicat de primele trei generații de musulmani după Mahomed. Această sectă predomină în Arabia Saudită, unde activa și Bin Laden. Wahhabismul are propria versiune a Coranului, pe care l-au modificat pentru a-i da o tentă militantă antievrească și anticreștină.

Nu există indicații care să-i semnaleze cititorului neinformați că aceste inserări, tipărite între paranteze, nu există în textul arab. Astfel, cititorului care interacționează pentru prima dată cu islamul, precum și musulmanului îndoctrinat în wahhabism, i se creează impresia că Coranul este împotriva tuturor evreilor și creștinilor, lucru care nu este adevărat.

Bineînțeles, există multe persoane care nu sunt pregătite să citească această versiune a Coranului cu un ochi critic. Acest lucru se aplică în special în zonele în care wahhabiții desfășoară activități misionare (ceea ce ei numesc *dawa*), adică cu precădere în închisorile din Statele Unite ale Americii, din Europa, precum și din alte părți ale lumii. Această versiune a Coranului se adresează exact acestui tip de cititori. Coranul wahhabi este, de asemenea, sprijinul de nădejde al grupurilor de studenți musulmani din campusurile universitare din vest.

Denaturări ale textului care afirmă sau sugerează că Dumnezeu i-a condamnat pe evrei și pe creștini apar peste tot în textul Coranului wahhabi. Este important de observat faptul că această versiune răstoarnă înțelesul câtorva versete din Coran, care exprimă în mod explicit

respectul față de „poporul Cărții”, adică față de evrei și creștini. Astfel, versetul 2:62, în forma sa inițială, spune: „Credincioșii, evreii, creștinii și sabeenii – toți cei care cred în Dumnezeu și în Ziua de pe urmă și fac ceea ce este bine – vor fi răsplătiți de Domnul lor.” (Sabeenii erau adepții unei religii antice imposibil de identificat cu certitudine astăzi.) În traducerea în engleză a versiunii saudite a Coranului, la acest pasaj apare o notă explicativă, care afirmă: *Nicio altă religie cu excepția islamului nu va fi acceptată*, deși în originalul arab nu există nicio afirmație asemănătoare.

UNICITATEA CREȘTINISMULUI

În fața pretențiilor altor religii, răspunsul creștin constă în proclamarea faptului că fiecare om trebuie să aibă o relație personală cu Dumnezeu în Isus Hristos. Acesta este singurul lucru care poate oferi pacea minții și a sufletului, pe care toți o caută, fără s-o fi găsit. Că și creștini, noi susținem că în Isus Hristos noi L-am întâlnit pe Dumnezeu care ne-a creat, care ne-a eliberat de păcatele noastre și care ne-a promis eliberarea de suferințele acestei lumi. Noi proclamăm că a fost descoperită calea de salvare, dar nu pentru că cineva a inventat-o sau a găsit-o, ci pentru că ne-a fost revelată de către Însuși Dumnezeu. Fiul lui Dumnezeu, cea de-a doua Persoană a Trinității, și pe deplin egal cu Tatăl în orice privință, a devenit Om, ca să ne poată uni cu Sine, plătind prețul păcatelor noastre și împăcându-ne cu Dumnezeu. Nicio altă religie nu susține așa ceva și nu pătrunde atât de adânc în inima condiției umane și nici nu oferă o soluție, așa cum o face Evanghelia creștină. Creștinismul nu este o expresie națională sau culturală a spiritualității umane, ci o credință universală revelată de Dumnezeu și disponibilă tuturor, fără diferențe și favoritisme. Este adevărat că este și o credință exclusivă, însă doar în sensul că nu există nicio altă modalitate în care oamenii pot fi salvați. A pune creștinismul alături de alte religii sau filosofii, a o considera ca o opțiune spirituală alături de multe altele sau a o amesteca cu credințe și practici preluate din alte părți nu înseamnă doar a-l diminua, ci a-l nega cu desăvârșire.

FORME DEVIANTE DE CREȘTINISM

Pe lângă încercările de a relativiza creștinismul sau de a-l combina cu alte religii, au existat și câteva deviații de la creștinism, care au dus la apariția unor religii-satelit sau „culte”, care uneori pretind a fi creștine, însă neagă ceva ce este fundamental pentru credința creștină, deviind astfel de la credințele de bază ale creștinismului ortodox. Adesea au înlocuit învățături creștine cu unele formulate de ei înșiși, ceea ce a făcut ca prăpastia dintre ei și biserică să crească tot mai mult. Acest tipar este cunoscut de creștini sub numele de „erezie” și a existat, într-o formă sau

alta, încă din vremea Noului Testament. În biserica primară au fost anumiți autointitulați învățători carismatici, care acceptau învățătura apostolilor doar de formă, însă transformau esența ei în ceva ce era incompatibil cu Evanghelia.

Unul dintre cei mai cunoscuți dintre aceștia era Marcion (d. 144?), care a încercat să înlăture Vechiul Testament și să despartă biserica de rădăcinile sale evreiești, ceea ce ar fi făcut ca viața și lucrarea lui Hristos să fie ceva de neînțeles.

O parte din acești învățători au fost grupați de către cercetătorii moderni sub denumirea de „gnostici”, deoarece au creat o ierarhie a ființei și a cunoașterii spirituale, pe care credinciosul nou inițiat trebuia să o învețe înainte de a ajunge la adevărata cunoaștere.

Acești „gnostici” erau îmbibați de un spirit platonist, care nega caracterul pozitiv al materiei și susținea că adevărata realitate era, de fapt, o lume de forme și idei. Niciun „gnostic” nu putea accepta întruparea Fiului lui Dumnezeu, aceasta fiind o doctrină care era cu totul împotriva concepției lor despre lume și viață, așa că modul lor de gândire a trebuit să fie exclus din biserică. Astăzi, acești „gnostici” sunt cunoscuți mai ales din scrierile adversarilor lor sau din manuscrise recent descoperite. Echivalenții moderni ai acestora sunt adepții mișcării New Age.

În secolul IV, marea erezie a arianismului, care nega deplina divinitate a lui Hristos, și-a făcut propria biserică care a rezistat timp de câteva secole, însă se pare a supraviețuit doar până în jurul anului 600 d.Hr. Martorii lui Iehova ar fi o variantă modernă de arianism.

SECTELE CREȘTINE

S-au propus multe teorii în încercarea de a explica fenomenul apariției sectelor creștine, însă acestea sunt atât de diverse, încât este greu de crezut că vreuna din aceste explicații ar putea acoperi fiecare caz în parte. Totuși, se pare că fenomenul se datorează unuia sau mai multora dintre următorii factori, care apar sau se combină în anumite circumstanțe, pentru a produce o anumită deviere de la creștinismul ortodox.

1. Nemulțumirea față de caracterul lumesc observat în biserică (sau bisericii). Acesta a fost un factor foarte important în vremea de început a bisericii, cât și în secolul XVII și este și astăzi un factor care nu trebuie neglijat. Din diverse motive, bisericile instituționale sunt văzute adesea ca făcând compromisuri cu forțele necreștine, devenind astfel corupte, astfel că formarea unei noi secte este văzută ca o întoarcere la puritatea creștinismului primar.

2. Obiecții față de teologia creștină. Majoritatea acestor obiecții au avut de-a face cu doctrina Trinității și cu cea legată de divinitatea lui Hristos, care sunt considerate a fi adăugări nenesesare la credința biblică „pură”.

3. **Misticismul.** Este important de menționat faptul multe secte au fost începute de persoane carismatice, care pretindeau că au o viziune sau chiar mai multe. Creștinii ortodocși au respins întotdeauna astfel de pretenții, datorită faptului că ei consideră încheiată revelația Noului Testament, însă aceasta nu a reprezentat o piedică pentru vizionarii care au continuat să-și proclame convingerile înaintea oricui era gata să-i asculte. Rezultatul a constat adesea în întemeierea unei noi comunități care, după excesele inițiale și poate persecuție din partea autorităților de stat, a devenit ulterior o prezență mult mai respectabilă în societate.

4. **Caracter independent.** Unor oameni pur și simplu nu le place să li se spună ce trebuie să facă, mai ales în domeniul spiritual, și prin urmare au forțat ceea ce ei consideră a fi dreptul lor la libertate religioasă până în punctul în care au ajuns să-și facă propria religie. Individualismul unei astfel de abordări este uneori atât de mare, încât nu se pot forma comunități, însă uneori sunt suficienți oameni cu aceeași viziune ca să poată alcătui o formă de biserică.

ADVENTIȘTII DE ZIUA A ȘAPTEA au fost inițial un grup de oameni care au refuzat să recunoască faptul că profeția unui fermier baptist pe nume Miller, cu privire la întoarcerea lui Hristos, a dat greș.

Fiind acum recunoscuți ca și cult, Adventiștii de ziua a șaptea sunt priviți, în mai mare măsură, ca fiind o denominație creștină, deși încă mai există puncte controversate în convingerile lor, care nu au fost încă soluționate pe deplin.

Biserica adventistă de ziua a șaptea a început pe la jumătatea secolului XIX în America și a fost, fără îndoială, mult mai extremistă și mai excentrică decât este astăzi. Scrierile profetesei Ellen White erau considerate a fi inspirate și interpretarea Scripturii făcută de ea încă determină anumite aspecte ale teologiei adventiste, în special escatologia. Cu trecerea anilor, adventiștii s-au mai domolit și acum se aseamănă mai mult cu o biserică protestantă conservatoare, însă una cu accente speciale proprii, cum ar fi ceremonia de spălare a picioarelor, care este parte integrantă din celebrarea Cinei Domnului.

Principalul lucru care împiedică acceptarea lor deplină ca și denominație creștină este insistența lor de a respecta ziua de sâmbătă ca zi de închinare. Pentru adventiști acesta nu este un lucru lipsit de importanță, ci o parte esențială a credinței lor, care, pretind ei, îi aduce mult mai aproape de dragostea lui Hristos. Pentru majoritatea creștinilor nu contează ce zi este pusă deoparte pentru închinare, deși duminica a fost respectată în general încă de la început și este ciudat să fie schimbată în mod intenționat, mai ales când aceasta înseamnă să fii în contrast cu restul lumii creștine. Însă obiecția mai serioasă față de ziua de sâmbătă ca zi de închinare nu este legată de respectarea, ci de semnificația acordată

acesteia, mai ales pentru că aceasta a fost în mod clar o problemă în biserica primară, atunci când evreii creștini au încercat să insiste pe respectarea legii lui Moise, chiar și când fusese deja înlocuită prin venirea lui Hristos. Apostolul Pavel menționează în mod specific că sabatul nu le era impus creștinilor. Adventiștii de ziua a șaptea au transformat o chestiune minoră într-una majoră și au făcut-o o marcă a identității lor și pentru acest motiv ceilalți creștini ezită să îi considere ca fiind creștini ortodocși.

În ultimii ani, a existat o tendință printre adventiști de a se alătura evangheliștilor protestanți, însă alții au rămas strâns legați de originile lor legaliste. Încă nu este clar care din cele două tendințe va avea câștig de cauză sau dacă va avea loc o ruptură, însă cred că putem afirma că, pe măsură ce biserica adventistă se apropie tot mai mult de ceilalți creștini, ea va pune accent tot mai mic sau va practica tot mai puțin acele trăsături distinctive datorită cărora a luat ființă.

MARTORII LUI IEHOVA

Un alt grup cu puternic iz vechi-testamentar este cel al Martorilor lui Iehova. Originile acestei mișcări se regăsesc în Biserica Adventistă. Pe atunci exista o manie pentru profeție și stabilirea unor date, care erau titrate și în ziarele locale. Totul a început când William Miller, un fermier baptist, a anunțat că Isus va veni în anul 1843. Această profeție s-a bazat pe convingerea eronată că cele 2.300 de zile din Daniel 8 se referă la 2.300 de ani. De fapt, termenul „zile” de acolo nu este folosit cu sens figurat, ci cu sens propriu și se referă la perioada 171-165 î.Hr. (când Templul a fost profanat de păgâni și până când a fost restaurat de Iuda Macabeul în 165 î.Hr.). Hristos nu s-a întors în anul 1843, însă prima Biserică Adventistă a luat ființă în schimb.

Istoria timpurie a acestei mișcări este strâns legată de viața primilor săi doi lideri. Fondatorul mișcării a fost C.T. Russell care, la o vârstă fragedă, a respins doctrina chinului veșnic (iadul). Prin urmare, el a început un șir lung și variat de reclamații împotriva „religiilor organizate”. În 1870, el a organizat o școală biblică, prin care și-a lansat mișcarea. El a devenit un personaj foarte controversat, implicat adesea în diferite procese. Faptul că a pierdut majoritatea acestor procese de calomnie arată că acuzațiile care i s-au adus cu privire la lipsa de onestitate și la greșelile sale morale nu pot fi lesne trecute cu vederea. Soția lui C.T. Russell a divorțat de el în 1913, din cauza „trufiei sale, a egoismului, a dominării, precum și din cauza unui comportament nepotrivit în relație cu alte femei”. Și totuși, acesta este omul care pretindea că interpretarea sa dată Scripturii reprezintă „o lumină trimisă de sus asupra Cuvântului lui Dumnezeu”. Acest lucru nu este prea departe de poziția mormonilor, care afirmă că Dumnezeu a dat poporului Său

revelații suplimentare prin Joseph Smith, acestea fiind esențiale pentru înțelegerea corectă a Scripturii. Până în ziua de astăzi martorii lui Iehova nu au voie să citească Biblia fără notele explicative din revista Turnul de Veghe.

Ca vorbitor, Russell i-a clătinat pe mulți, însă ca teolog nu a impresionat pe nimeni cu competențe în domeniu. Ca om, el a fost acuzat de sperjur și condamnat în mod repetat. În scrierile și prelegerile sale, el a negat multe din doctrinele biblice de bază, cum ar fi Trinitatea, divinitatea lui Hristos, învierea în trup și întoarcerea lui Hristos, pedeapsa eternă, existența veșnică a sufletului și validitatea unei ispășiri infinite a păcatelor. El susținea că Trinitatea este formată, de fapt, din trei dumnezei într-o singură persoană, iar Hristos este prima ființă creată (identificat cu arhanghelul Mihail”). În volumul 7 al scrierilor sale, publicate după moartea sa, Arius și Russell sunt numiți doi dintre îngerii celor șapte Biserici! Moartea lui Hristos este văzută ca o răscumpărare care scapă omul de moartea fizică, nu de cea eternă. El a recunoscut la curtea de justiție că nu are cunoștințe de greacă și ebraică și că nu avea niciun fel de formare teologică. Prin urmare, nu este de mirare că martorii lui Iehova încearcă să se distanțeze de acest om, deși învățăturile sale încă reprezintă baza „credinței” lor. El este cel care a lăsat moștenire doctrina confuziei spirituale care caracterizează și astăzi învățătura martorilor lui Iehova.

Russell s-a asociat cu adventiștii între anii 1869-1878, după care s-a despărțit de ei. De la adventiști el a preluat următoarele idei:

1. Nu există pedeapsă eternă.
2. Negarea divinității lui Hristos și a Trinității (recunoscută doar de către unii adventiști).
3. Mania prezicerii datelor și insistența de a da explicații după ce evenimentul prezis nu a avut loc. Russell a fost atras de prezicerea datei celei de-a doua veniri, pe care a estimat-o inițial în 1874, iar apoi în 1914. Martorii lui Iehova pot fi văzuți astfel ca un rod al învățaturii adventiste.

Astfel, Martorii lui Iehova au apărut în cea de-a doua jumătate a secolului XIX, în urma învățaturii și propovăduirii lui Charles Taze Russell (1852–1916) și și-au stabilit denumirea actuală în 1931. Russell a făcut inițial parte dintr-un grup de adventiști care negau divinitatea lui Hristos. De asemenea, el a mai moștenit de la ei și mania de a stabili data întoarcerii lui Hristos. Încă de la bun început, martorii lui Iehova au fost caracterizați de o interpretare excesiv literală a Bibliei, despre care credeau că a fost modificată în anumite locuri-cheie. Ca urmare, ei sunt una dintre foarte puținele grupări creștine sau semi-creștine care și-a făcut propria traducere a Scripturii, realizată în așa fel încât să reflecte convingerile lor.

Este oarecum ciudat faptul că martorii lui Iehova neagă divinitatea lui Hristos și totuși așteaptă întoarcerea Sa iminentă, pe care au fost gata chiar să o prezică. După cum reiese din denumirea lor, ei pun mare preț pe ceea ce consideră a fi „adevăratul” nume al lui Dumnezeu, acuzându-i pe evrei și pe creștini că au ascuns și distorsionat acest nume. Russell știa că numele lui Dumnezeu în ebraică era YHWH, care se scrie fără vocale, deoarece în ebraică se scriu doar consoanele. Acest nume nu a fost pronunțat niciodată și încă înainte de venirea lui Hristos acest nume fusese înlocuit în comunicarea orală cu alte nume, în special „Domnul” sau „Domnul meu”, o practică ce se reflectă atât în traduceri grecești ale textului ebraic, cât și în Noul Testament. Russell a susținut că reconstrucția în engleză a acestui nume ebraic este „Jehovah” (rom. Iehova, n.tr.) și că acesta este „adevăratul” nume al lui Dumnezeu, deși acesta nu fusese aproape sigur folosit niciodată în această formă, iar majoritatea cercetătorilor îl reconstruiesc astăzi sub forma *Yahweh*.

Astfel de obiecții aduse creștinismului tradițional sunt naive și caracterizează o mișcare ce datorează mult din forța sa unor oameni needucați, care resping ceea ce consideră a fi condescendența bisericii și a învățaților săi. Acest aspect a fost des întâlnit în special printre oamenii din clasa muncitoare din țările romano-catolice și ortodoxe din est, care adesea se simt înstrăinați de biserica oficială și care îi consideră pe martorii lui Iehova ca fiind evanghelici protestanți. În țările protestante, martorii au o poziție mai periferică, fiind cunoscuți astăzi în special pentru prozelitismul lor agresiv, pe care îl desfășoară cu convingerea că acest lucru îi va face să devină parte din cei 144.000 care, după interpretarea lor, vor avea privilegiul de a conduce lumea împreună cu Hristos, atunci când El se va întoarce la sfârșitul vremii. Interpretarea pe care martorii lui Iehova o dau Scripturii nu poate rămâne în picioare în fața unei analize atente și, prin urmare, trebuie respinsă. Niciun teolog serios nu adoptă sau apără această interpretare a Scripturii, iar martorii lui Iehova rămân, în mare parte, o mișcare anti-intelectuală a clasei muncitoare, pentru care activismul zelos și simplitatea teologică reprezintă o combinație atractivă.

Potrivit martorilor lui Iehova, întoarcerea bisericii la adevărata religie a avut loc abia în anul 1870, când Russell a început acea școală biblică. În concepția lor, numai martorii lui Iehova sunt adevăratul popor al lui Dumnezeu, iar toți ceilalți sunt urmașii Diavolului.

În 1975 a avut loc o criză majoră a acestei mișcări. S-a prezis că în 1975 vor fi trecut 6.000 de ani de la creație și că în acel an s-ar putea să aibă loc bătălia de la Armagedon. Când acest lucru nu s-a întâmplat, mișcarea a pierdut mulți membri. Mișcarea a fost puternic clătinată începând cu acel moment, iar președintelui organizației i s-a cerut demisia.

Mișcare martorilor lui Iehova a fost zguduită și de o serie de schisme în 1981, ceea ce a dus la plecarea multora din organizație. Profesorul James Penton a încercat să așeze mișcarea pe o bază evanghelică, însă această mișcare de reformă a fost expulzată de către conducere.

ȘTIINȚA CREȘTINĂ

„Știința creștină” este numele a ceea ce este, esențialmente, o filozofie religioasă inventată de Mary Baker Eddy (1821–1910) în secolul XIX, în Boston. Această filozofie este profund platonice, prin faptul că neagă realitatea materiei și susține că numai lucrurile spirituale sunt reale.

Aceasta înseamnă că durerea și boala nu există, ele fiind doar iluzii ale lumii materiale și pot fi alungate printr-o înțelegere corectă a spiritului. D-na Eddy și-a propagat convingerile prin cartea sa, *Science and Health with a Key to the Scriptures* [Știință și sănătate], este și astăzi textul de bază al acestei mișcări.

Este ciudat faptul că Știința Creștină i-a atras întotdeauna pe cei bogați, care au finanțat eforturile misionare ale mișcării, precum și ziarul său, intitulat *The Christian Science Monitor*, un jurnal foarte respectabil de știri și opinie publică. Mișcarea deține și „săli de lectură” în multe orașe, unde cei interesați sunt invitați să citească și să analizeze doctrinele lor. Faptul că Știința Creștină neagă creația și pretinde că răul este o iluzie face imposibil ca această mișcare să fie recunoscută ca fiind creștină sau să fie numită știință. Mișcarea aceasta nu a fost niciodată luată în serios de teologi și intelectuali și nici nu a reușit să atragă prea mulți adepți, în ciuda eforturilor sale.

SFINȚII DIN ZILELE DIN URMĂ (MORMONII)

Într-o categorie aparte se află Biserica lui Isus Hristos a Sfinților din zilele din urmă, întemeiată de Joseph Smith (1805–1844), în prima parte a secolului XIX, și propagată de adepții săi de atunci încolo. Mișcarea a luat ființă în nord-estul Statelor Unite ale Americii, însă în urma persecuțiilor de acolo, unii membri ai acestei biserici au migrat înspre vest, așezându-se în cele din urmă în deșertul care în anul 1896 a devenit statul Utah. Mormonii încă predomină în acea zonă, precum și în anumite părți din statele învecinate și s-au răspândit în toată lumea prin eforturile lor misionare extensive și, uneori, agresive.

Sfinții din zilele din urmă au un caracter unic printre celelalte forme deviate de creștinism, prin faptul că sunt singurii care au încercat să-și justifice convingerile în termeni științifici. Majoritatea celor din afara acestei mișcări consideră că Joseph Smith a avut o imaginație bogată și un dar carismatic de povestitor, pe care le-a folosit din plin. Ceea ce nu se cunoaște la fel de bine este implicarea sa în ocultism. Smith avea o

afacere prin care își oferea serviciile în încercarea de a localiza comori pierdute și pentru aceasta făcea uz de mijloace oculte. Pretenția lui, conform căreia ar fi primit niște plăcuțe de aur din cer, pe care era scrisă o revelație divină și pe care el a transcris-o în *Cartea lui Mormon*, nu a fost crezută niciodată în afara cercului mormon, în special pentru că plăcuțele au dispărut în mod miraculos și nimeni nu le-a văzut vreodată în afară de Joseph Smith. Convingerile religioase ale mormonilor au un puternic iz vechi-testamentar, după cum reiese din rolul central al închinării la templu, precum și din interesul lor crescut față de genealogii, care i-a făcut pe mormoni lideri mondiali în acest domeniu. Ei pretind că cele zece seminții pierdute ale lui Israel au migrat în America, iar arheologii mormoni au început să le caute rămășițele, însă fără niciun succes până acum.

În ceea ce privește relația lor cu creștinismul, Sfinții din zilele de pe urmă susțin că au primit o revelație care completează și, prin urmare, o înlocuiește pe cea biblică. În unele privințe, convingerile lor se aseamnă cu cele ale musulmanilor, însă ei acordă o mai mare importanță Scripturii creștine decât musulmanii și îi acordă lui Isus Hristos un loc mai central în închinarea lor. Relația teologiei mormone cu creștinismul ortodox este uneori greu de explicat, la fel ca și doctrina lor despre Trinitate.

Credința mormonă

a) **Cartea lui Mormon** susține că este o completare a Bibliei. Pentru mormoni, Biblia prezice apariția *Cărții lui Mormon*, care, la rândul ei, interpretează profetia Vechiului Testament și pretinde a fi parte a Noului Legământ făcut cu Israel. *Cartea lui Mormon* mai este considerată a fi „încă un martor” al adevărului Evangheliei creștine. Din nefericire, însă, acest martor contrazice Biblia de foarte multe ori! Se inspiră mult din traducerea Bibliei în engleză, versiunea King James (25.000 de cuvinte!), însă se susține că *Cartea lui Mormon* a fost scrisă cu 1000 de ani înainte de realizarea acestei traduceri! Chiar mai mult, păstrează și multe din traduceri deficitare din versiunea King James, care în lumina traducerilor ulterioare, s-au dovedit a fi incorecte. *Cartea lui Mormon* (acesta fiind numele îngerului care a dat revelația) pretinde a fi o relatare istorică a preistoriei și a Americii precolumbiene. Cele două grupuri despre care se crede că au ajuns în America înaintea lui Columb sunt următoarele:

1. Un grup care a plecat de la Turnul Babel în jurul anului 2.250 î.Hr. și a migrat în Europa, traversând apoi strâmtoarea Bering și emigrând în America Centrală.
2. Cel de-al doilea grup, format din evrei neprihăniți, a emigrat în America în jurul anului 600 d.Hr., chiar înainte de distrugerea

Ierusalimului. Se pretinde că amerindienii sunt descendenții acestui grup semitic, care au fost blestemați să aibă pielea neagră. Această afirmație contrazice cercetarea genetică, care demonstrează că amerindienii sunt de origine mongoloidă și grupa lor sanguină predominantă este diferită de cea a evreilor. De asemenea, se susține că Isus a fost pe continentul american și a predicat Evanghelia descendenților evreilor, instituind botezul, Cina Domnului, preoția, precum și alte ceremonii mistice. Mormonii susțin că, după aproximativ 1.400 de ani, Joseph Smith a dezgropat cartea istoriei lor, scrisă pe tăblițe de aur cu hieroglife egiptene reformate!

În unele aspecte, *Cartea lui Mormon* este considerată a fi superioară chiar și Bibliei. Astfel, se susține că în Biblie există erori de traducere, pe când în *Cartea lui Mormon* nu există așa ceva. Această pretenție este, însă, destul de ciudată, ținând cont de faptul că s-au făcut vreo 3.000 de schimbări în textul cărții lui Mormon de la prima sa ediție publicată! Anumite afirmații din *Cartea lui Mormon* au fost anulate de „revelații” ulterioare. Mai mult, „versiunea” Bibliei folosită de ei conține numeroase modificări și adăugări, care nu țin de procesul de traducere, ci pornesc de la ipoteza că Biblia era incompletă și trebuia să fie completată după vreo 1800 de ani de către marele profet Joseph Smith.

b) **Doctrina mormonă despre preoție** susține că ei dețin preoția lui Aaron și a lui Melhisedec. Mormonii pretind că Joseph Smith și Oliver Cowdery au primit preoția aaronică din mâna lui Ioan Botezătorul pe data de 15 mai 1829, iar la scurt timp după aceea, le-a fost dată și preoția după rânduiala lui Melhisedec prin slujirea lui Petru, Iacov și Ioan! Aceasta face parte din pretenția lor la exclusivism: poți să fii salvat numai prin mormonism!

c) **Doctrina despre Dumnezeu (dumnezei), om și creație** este caracterizată de triteism (Trinitatea este formată din 3 dumnezei. De asemenea, se susține că Dumnezeu Tatăl are un trup de carne și oase) și politeism (mai există un mare număr de alți dumnezei, în afară de Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, care conduc alte planete). Diferența dintre Dumnezeu și îngeri este una de rang. Adam a fost cândva o ființă spirituală creată (dumnezeu), care a venit pe pământ pentru a primi un trup în care să trăiască. Omul este un Dumnezeu în devenire, care își va recăpăta, în cele din urmă, divinitatea sa deplină (cf. erezia gnostică, care afirma că omul a mai păstrat o scânteie divină după cădere (creație), când a devenit captiv în trup; cf. și mitologiei grecești!). Crearea acestui pământ a fost un fel de aventură la care au participat dumnezeii și spiritele anumitor oameni preexistenți. Mormonismul crede în pre existența oamenilor în formă

spirituală, aceea fiind o perioadă de probă, iar cei care nu s-au comportat așa cum trebuie se vor naște cu pielea neagră.

Diferența dintre noi și Hristos este una de rang și nu una de esență. Trupul său a fost produsul unirii *fizice* dintre Dumnezeu Tatăl și Fecioara Maria. Această concepție are iz de cea mai rea dintre toate mitologiile păgâne. Ispășirea lui Hristos nu determină unde merge un om după moarte, ci acest lucru este determinat de faptele omului (i.e. salvare prin fapte). În cazul păcatelor foarte grave, omul care le-a făcut trebuie să adauge propriul sânge la cel al lui Hristos pentru a face ispășire pentru fărădelegile sale (acesta este un atac la unicitatea lui Hristos ca a doua persoană a Trinității). Ispășirea făcută de Hristos pentru păcatele noastre ne dă doar dreptul de a fi înviați (învingând astfel moartea fizică). Oamenii sunt salvați prin credința în Hristos (și în Joseph Smith), dar și prin fapte. Salvarea se câștigă prin faptele făcute în viața aceasta. Numai o mică parte dintre oameni vor merge în iad cu Diavolul, iar majoritatea vor primi un loc într-unul din cele trei împărății cerești: împărăția celestă, cea terestră și cea telestă.

d) **Botezul.** Una dintre doctrinele specifice Bisericii mormone este botezul pentru rudele decedate. Aceasta nu doar sporește prestigiul bisericii mormone ca fiind singurul mijloc prin care oamenii pot fi salvați, ci le și permite mormonilor să devină, cel puțin parțial, salvatorii rudelor decedate. Mormonii susțin că, din moment ce botezul este esențial pentru salvare, iar mulți au murit înainte de „restaurarea” bisericii prin Joseph Smith, reiese de aici că, inevitabil, majoritatea celor morți vor fi pierduți. Totuși, după cum susțin mormonii, cei vii pot fi botezați în locul celor morți, adică al celor care au murit fără să fi cunoscut Evanghelia „restaurată”.

e) **Căsătoria:** Un element distinctiv al mormonismului este cel al căsătoriei celeste. Mormonii pretind că există un tip special de căsătorie, adică cea încheiată într-un templu mormon, care va dura pentru eternitate și nu va fi anulată de moarte. În cadrul acestei căsătorii, se pot naște copii chiar și după moarte. Numai oamenii astfel căsătoriți pot obține statutul de dumnezeu (i.e. salvarea deplină), în timp ce ceilalți devin îngeri. Nu este cazul să mai menționăm că această doctrină nu are nicio bază biblică și chiar contrazice doctrina biblică a salvării numai prin credința în lucrarea ispășitoare a lui Mesia.

f) **Salvarea:** doctrina mormonă despre salvare implică, pe lângă credința în Hristos, și botezul prin imersiune, ascultare față de învățătura bisericii mormone, fapte bune și respectarea poruncilor lui Dumnezeu, toate acestea spălând petele păcatului.

Prin urmare, mormonismul pare a fi un amestec de creștinism și teosofie (religii orientale). Reacția noastră inevitabilă în fața unor astfel de afirmații este: cum poate cineva, în deplinătatea facultăților mintale, să creadă un asemenea nonsens, care este în clară contradicție cu învățăturile biblice? Singura explicație posibilă este faptul că avem de-a face cu un puternic duh de înșelare, care poate induce în eroare pe oricine care nu are convingeri spirituale ferme și nu cunoaște suficient Scriptura. Acest lucru face parte din serviciul de dezinformare al diavolului. Însă, fiți siguri, că oricine vrea cu adevărat să-l găsească pe Dumnezeu (cu orice preț), Îl va găsi, însă cei care șovăie, pot deveni victime ale campaniei de dezinformare a diavolului.

Scripturile mormone: *Cartea lui Mormon* a fost publicată în 1830, iar *Perla de mare preț* în 1851, pe baza unor „revelații” ulterioare primite de Joseph Smith. Conducerea bisericii este formată dintr-un Profet (și doi consilieri) în vârful ierarhiei, urmați de 12 apostoli în următorul grad de autoritate, ceea ce demonstrează că mormonii cred într-o revelație continuă.

Teologia mormonă nu are la bază *Cartea lui Mormon* sau o mărturisire de credință, ci se bazează pe „revelațiile continue”, primite, chipurile, de Joseph Smith și succesorii săi.

Principala provocare din partea mormonismului este pretenția sa că aduce **o revelație suplimentară** față de cea a Bibliei și **încă un profet** (mesia) în persoana lui Joseph Smith. De fapt, mormonismul pretinde că există această revelație continuă datorită apostolilor și profeților mișcării.

Legat de aceasta este și **pretenția la exclusivitate**: numai mormonii, cu preoția lor specială, poate oferi salvarea de care ai nevoie. Salvarea deplină nu poate fi obținută fără recunoașterea lui Joseph Smith ca profet. De fapt, crezul mormon spune astfel: „Mărturisesc că Joseph Smith a fost profet al lui Dumnezeu și a murit ca martir pentru credință, că cartea lui Mormon este adevărată, că biserica lui Isus Hristos a sfinților din zilele din urmă este singura biserică restaurată și că există astăzi un profet în viață pe pământ.”

Atunci când contracarăm pretențiile mormone, trebuie să subliniem următoarele:

1. Canonul Scripturii s-a încheiat: nici un profet sau apostol nu îl mai poate extinde.
2. Cartea lui Mormon nu doar adaugă, ci și contrazice revelația anterioară, așa cum apare ea în Biblie.

Mormonismul este, esențialmente, o încercare de a acorda importanță religioasă Americii precolumbiene (și lui Joseph Smith!). Smith a născocit o istorisire cu iz de *science fiction* și care nu are niciun fel de

suport istoric. Mormonii mai susțin și că, în timpul mileniului, Hristos va domni având două capitale (Sion – i.e. orașul Independence din statul american Missouri) și Ierusalim din Palestina.

O altă mișcare este Biserica Unificării a coreeanului Sun Myung Moon (1920–), cunoscută și sub denumirea de moonism. Această mișcare a fost în vogă în anii '70, însă acum pare să se fi retras în țara sa de baștină, Coreea, unde continuă să atragă adepți. În esență, mișcarea aceasta este un sincretism de creștinism, budism și religie populară coreeană, care nu reușește să atragă prea mulți oameni în afara mediului său de origine. Fondatorul și liderul Bisericii Unificării este un pastor coreean pe nume Sun Myung Moon, care provine dintr-un mediu prezbiterian. El susține că la vârsta de 16 ani a primit o viziune, pe când se afla într-o zonă muntoasă din Coreea. El spune că atunci i-a apărut Isus Hristos într-o viziune, îndemnându-l să ducă la îndeplinire sarcina pe care El, Hristos, nu a reușit să o împlinească. În cele din urmă, Moon s-a lăsat convins și a fost de acord să îndeplinească această sarcină. După această viziune, el a petrecut câțiva ani pregătindu-se pentru „marea bătălie spirituală care îl aștepta”.

După succesul inițial al mișcării sale în Orientul Îndepărtat, Moon a venit în America în 1971, iar cultul său a început să se dezvolte și aici. Biserica Unificării numără astăzi aproximativ două milioane de membri.

Fără îndoială, Moon pretinde a fi mesia al acestei generații, precum și faptul că el aduce o „nouă revelație”. Și el face afirmații exclusiviste legate de mișcarea sa: „Noi singurii care înțelegem cu adevărat inima lui Isus și speranța lui Isus.” Lucrarea sa de bază, *Principiul Divin*, este considerată a avea prioritate în fața Bibliei.

Doctrine:

1. **Dualism:** există Dumnezeu Tatăl și Dumnezeu Mama, bărbat și femeie, lumină și întuneric, yin și yang (cf. taoism), Spirit și Carne.
2. **Căderea omului:** Moon susține că au fost două căderi, una spirituală și una fizică. Ambele căderi au fost de natură sexuală (Moon se pare că are o obsesie pentru sex). Se presupune că Eva relații avea sexuale ilicite cu Satan, ceea ce a dus la căderea spirituală. Apoi, relația sa sexuală cu Adam, care era imatur din punct de vedere spiritual, a dus la căderea fizică. O dublă cădere cere o dublă salvare, iar cea de-a doua este probabil oferită de Moon.
3. **Venirea lui Hristos:** când Isus a venit pe pământ, el a obținut salvarea spirituală pentru omenire (pe Cruce), însă nu și o salvare fizică. Pe de altă parte, moartea sa pe Cruce a fost un accident, însă Dumnezeu a fost învingător.

4. **Ioan Botezătorul:** Moon crede că principalul motiv pentru care a eșuat misiunea lui Isus (aceea de a așeza împărăția lui Dumnezeu = mileniul) a fost faptul că Ioan Botezătorul și-a pierdut credința, ceea ce înseamnă că lucrurile au luat-o razna: oamenii L-au părăsit pe Hristos și El a fost, în cele din urmă, crucificat. Moon pretinde că el este „al treilea Adam”, cel chemat să răscumpere omul din punct de vedere fizic.

5. **Isus:** Moon neagă divinitatea Sa, spunând că Isus a fost „un om de valoare”, însă nu Dumnezeu Însuși (referindu-se probabil la Dumnezeu Tatăl). Prin urmare, creștinismul este vinovat de faptul că L-a făcut Dumnezeu pe Hristos, după moartea sa.

6. **Moon, Mesia:** Se spune că Moon este venerat de adepții săi, care îl numesc „Tatăl”. Moon a declarat oficial că: „Dumnezeu renunță acum la creștinism, întemeind o nouă religie, care este Biserica Unificării”.

Moon pretinde că el este Mesia, însă nu are nicio dovadă biblică care să-i susțină această afirmație, prin urmare el trebuie considerat a fi un profet fals.

O altă sectă ciudată este cea a Scientologiei. Scientologia este invenția lui Lafayette Ron Hubbard (1911–1986), iar principalele lui învățături se regăsesc în cartea sa *Dianetics: The Modern Science of Mental Health* [*Dianetica. Știința Modernă A Sănătății Mentale*], publicată în 1950. Convingerile scientologice reprezintă o negare totală a creștinismului și, din acest punct de vedere, scientologia este mult mai radicală decât Știința Creștină.

Aceasta este o religie politeistă și consideră „legenda lui Hristos” ca fiind un mit etern, care i-a fost atribuit din greșeală lui Isus. Scientologia neagă orice formă de păcat sau iad și promite o viață de fericire tuturor celor care urmează ideologia sa de auto-ajutor. Această mișcare a atras câțiva adepți cunoscuți, dar a fost și hărțuită de critică în domeniul financiar și nu numai, ceea ce a dus la investigații guvernamentale de mai multe ori. Scientologii au fost acuzați, în special, de răpirea și spălarea creierului unor tineri bogați, pe care au încercat să-i ademenească să intre în secta lor. Este greu să ne dăm seama cât va rezista scientologia, acum că fondatorul ei nu mai este în viață, însă există indicii că aceasta se va transforma într-o „biserică” și poate că în cele din urmă va deveni un corp religios teozofic, asemănător cu Știința Creștină.

În cele din urmă, trebuie să spunem câteva lucruri și despre Rusia care, alături de Anglia și Statele Unite ale Americii, a fost una din importante surse ale sectelor creștine. Începând cu secolul XVII și până la începutul secolului XX, Biserica Ortodoxă Rusă s-a confruntat cu plecarea multor grupuri din sânul Bisericii, majoritatea dintre ele având o atitudine de

respingere față de liturghia sa complicată și față de legătura strânsă a Bisericii cu Statul, manifestându-și preferința pentru formele simple și chiar extreme de evlavie ascetică. Majoritatea acestor grupuri au dispărut de-a lungul timpului, însă unul dintre ele este încă activ, fiind cunoscut ca secta Doukhobor („luptătorii Duhului”), începută în secolul XVII. Această sectă consideră că materia este rea și respinge teologia și ritualurile Bisericii Ortodoxe Ruse, intrând astfel în conflict cu statul, care, prin urmare, i-a persecutat. În cea de-a doua parte a secolului XIX, suferința lor a devenit obiectul unui protest internațional, sprijinit de cunoscutul scriitor rus Lev Tolstoi, care susținea dreptul membrilor sectei Doukhobor la libertate religioasă. În 1899, membrilor acestei secte li s-a permis să emigreze în Canada, unde încă trăiesc mulți dintre ei. De-a lungul timpului, numărul lor a scăzut treptat, datorită asimilării lor progresive în comunitatea mai largă, însă tot mai reușesc să apară pe prima pagină a ziarelor prin faptul că mășăluiesc dezbrăcați pe străzi atunci când simt că libertatea lor de închinare este amenințată. În linii mari, însă, excentricitatea lor și lipsa dorinței de a face prozelitism i-au făcut să treacă destul de neobservați, majoritatea creștinilor de astăzi neavând de-a face cu ei.

IUDAISMUL

Iudaismul este mai mult decât ceea ce găsim în Vechiul Testament, deoarece s-au făcut foarte multe adăugiri de atunci încolo. Talmudul, care conține gândirea evreiască de la Vechiul Testament încolo, are aceeași autoritate cu acesta. Iudaismul a fost influențat și de două situații de importanță majoră: exilul și de perioada imediat următoare, precum și apariția creștinismului, ceea ce a dus la apariția iudaismului rabinic.

Iudaismul este, în esență, o religie monoteistă, care nu acceptă nici ideea de Trinitate și nici o persoană cu pretenții exclusiviste, ca Isus. Iudaismul susține că există un singur popor ales, termenul „evreu” fiind astfel un termen, esențialmente, rasial, care se referă la o persoană născută din mamă evreică (cf. restricțiile actuale în ceea ce privește acordarea cetățeniei israeliene). Nu poți fi un evreu adevărat decât dacă te-ai născut evreu (Pavel ar fi spus: decât dacă ești născut din nou).

Exilul a cunoscut apariția sinagogii, un loc de închinare fără preoți și Templu. Nu mulți evrei s-au întors în Israel în timpul domniei lui Cir, majoritatea rămânând în Babilonia, care a devenit atunci un centru evreiesc de învățătură, care concura cu cel din Ierusalim. În timpul perioadei inter-testamentare, observăm formarea Talmudului, alcătuit din Mishna (material extra-canonice, despre care se presupunea că

i-ar fi fost transmis lui Moise) și Gemara (comentariile rabinilor). Materialul conținut era împărțit în Halaka (umblare = mod de viață, comportament) și Hagada (istorisiri), care conține învățătură de natură etică și morală, legende și folclor.

Perioada dintre cucerirea Israelului de către Alexandru și era creștină a cunoscut apariția iudaismului rabinic. Un grup de oameni a considerat că singura șansă de supraviețuire a Israelului era ca ei să devină oamenii Cărții, ceea ce presupunea respectarea strictă atât a legii scrise, cât și a celei orale. În acest scop, ei s-au separat de ceilalți oameni și acești separatiști (sau farisei) au ajuns să domine viața evreiască. Au apărut două școli de rabini, una sub conducerea lui Hillel (un evreu moderat din diaspora babiloniană), iar cealaltă sub conducerea lui Shammai (strict). La polul opus se aflau saducheii, care acceptau să colaboreze cu puterea ocupantă, dacă își primeau plata cuvenită.

Fariseii, dintre care nu toți erau ipocriți, au dezvoltat doctrina nemuririi și au tradus Scripturile în limba aramaică (Targum), încurajând construirea sinagogilor peste tot în diaspora.

La îndemnul lui Alexandru cel Mare, evreii s-au împrăștiat în tot imperiul său. După căderea Ierusalimului din anul 70 d.Hr., rabinul Yohanan ben Zakkai a întemeiat Marea Sinagogă în Javne (o suburbie a orașului Tel-Aviv).

Pilonul central al credinței evreiești este reprezentat de Scripturile Vechiului Testament, însă au existat câteva traduceri ale acestora. Textul masoretic a fost declarat ca fiind singura versiune ebraică acceptată la Conciliul de la Iamnia (90 d.Hr.), toate celelalte versiuni fiind respinse. Evreii din diaspora foloseau o traducere în greacă a Vechiului Testament, numită Septuaginta, aceasta devenind și traducerea preferată a creștinilor care aveau aceeași proveniență. Ei citau texte din Septuaginta pentru a demonstra că Isus este Mesia. În cele din urmă, acest lucru a devenit atât de stânjenitor pentru autoritățile evreiești, încât au fost nevoite să autorizeze o nouă traducere în greacă, care a înlocuit ulterior Septuaginta. Prima a fost versiunea Aquila, însă aceasta era atât de literală, încât era greu de citit. Prin urmare, au fost realizate încă două traduceri (una de către Symmachus și una de către Theodotion). Evreii au exclus în mod deliberat pasajul din Isaia 52:13-15 și 53 din lecționarul de la sinagogă, din cauza cunoscutei interpretări pe care o dădeau creștinii acestui text. Iar textul acesta lipsește până în ziua de astăzi! Acest lucru face parte din acțiunea mascată care vine ca o reacție împotriva creștinismului. Vezi și reacția iudeilor față de Trinitarianism.

În timpul persecuției romane împotriva creștinilor, evreii au jucat adesea un rol important în denunțarea creștinilor. Acest lucru a dus la apariția antisemitismului printre creștini, însă acesta nu poate fi comparat cu

antisemitismul lui Hitler, care avea la bază interpretarea rasistă a teoriei evoluției.

Odată cu căderea Ierusalimului, Templul și saducheii au dispărut, lăsând drum liber fariseilor, care au continuat să producă scrieri evreiești sacre. Legea orală a început să fie recunoscută ca fiind inspirată, iar sensul termenului *Tora* a fost extins pentru a cuprinde și legea orală.

Talmudul (= Învățătură) era următorul, ca importanță, după Scripturi. În principiu, acesta era un comentariu la Scriptură și era împărțit în șase secțiuni:

1. Legi agricole;
2. Legi despre respectarea diferitelor sărbători evreiești;
3. Legi referitoare la femei și divorț;
4. Legislație civică și legi referitoare la tranzacțiile comerciale;
5. Legi despre cum trebuie aduse jertfele în Templu. Reguli pentru Templu și reguli despre ce era curat și ce era necurat (adică: ceea ce făcea ca o persoană să fie potrivită pentru a intra în prezența lui Dumnezeu, în Templu, și ceea ce făcea ca o persoană să nu fie potrivită pentru acest lucru).
6. Reguli pentru preoții de la Templu.

Nefiind mulțumiți de ceea ce spunea Vechiul Testament despre cele de mai sus, ei au hotărât să detalieze toate aceste legi, doar pentru sporirea siguranței.

De fapt, teza centrală a *Talmudului* (o carte care reflectă foarte bine modul de gândire al fariseilor) era ideea că legea lui Moise trebuia adaptată la noile condiții de viață ale națiunii israelite.

Mai târziu, între anii 200-500, evreii au mai adăugat o secțiune la *Talmud*, pe care au numit-o *Gemara* (lit: completare) și care este alcătuită din comentarii la *Mishna* (= învățare prin repetare, aceasta fiind secțiunea centrală a *Talmudului*, care conține o expunere a *Torei*).

Cele 613 porunci din *Tora* sunt împărțite în 248 de porunci și 365 de interdicții.

Tora este văzută ca mijloc de sfințire, în timp ce pentru creștin acest rol este jucat de Duhul Sfânt (împreună cu Cuvântul), care locuiește în credincios. Astfel, iudaismul a devenit o religie a cărții și nu a Duhului, în timp ce ar fi trebuit să fie ambele, însă cartea trebuia să fie numai Biblia. În ceea ce privește doctrina păcatului originar, iudaismul pune accentul pe virtutea și dreptatea originară, care, potrivit doctrinei evreiești a meritelor strămoșilor, reprezintă moștenirea comună a fiecărui membru al adunării lui Israel. Renunțând la templu și la jertfele de la templu, iudaismul este forțat să pună accentul pe meritul câștigat prin împlinirea legii (aceasta fiind doctrina combătută de Pavel în Romani și Galateni). Marea întrebare pe care trebuie să o punem iudaismului este: unde este sângele care face ispășire pentru păcat?

În iudaismul modern, doctrinei referitoare la Mesia i s-a dat un alt sens, aceasta fiind transformată în credința optimistă în venirea unei ere mesianice sau în întemeierea unei împărății a adevărului, a dreptății și a păcii. Termenul *mesianic*, așa cum este folosit astăzi de evrei, are doar această conotație și nu are nicio legătură cu Robul Domnului din Isaia 53, care este interpretat ca fiind întregul Israel care, prin suferința sa, face ispășire pentru păcatele oamenilor. Teologilor liberali li s-a părut foarte interesantă această idee. Este semnificativ faptul că această interpretare a devenit foarte populară numai după începutul erei creștine.

Conceptul de înviere în trup nu este recunoscut de sinagoga reformată, iar mulți conservatori consideră că este vorba doar despre supraviețuirea sufletului. Evreii ortodocși sunt singura excepție în această privință.

Evreii continuă să creadă că ei vor fi salvați doar pe baza faptului că sunt evrei, chiar dacă devin atei, însă acest lucru este contestat de Ioan Botezătorul, de Isus și de Pavel. Orice încercare de subminare a exclusivismului lor (prin permiterea intrării neevreilor în comunitatea lui Israel) este respinsă imediat.

Secularismul s-a infiltrat atât de mult în iudaism, încât mulți sunt evrei doar prin faptul că provin din cultura evreiască. Convertirea multor tineri evrei la creștinism este, de asemenea, o sursă de serioasă de îngrijorare pentru iudaism.

Totuși, iudaismul rabinic și-a lăsat amprenta neștersă pe catolicism. TIPURI DE IUDAISM: Există iudaismul ortodox, conservator și cel reformat. Mai există și **hassidism** (din care s-a dezvoltat mai târziu și mișcarea Lubovitch, sub conducerea rabinului Schneerson): această mișcare a încercat să scape de legalismul arid prin practicarea unui tip de religie bazat mai mult pe emoții. Acesta poate fi văzut și ca o dezvoltare a cabalei.

Apoi mai există și **sionism**: sionismul religios și sionismul secular.

Evreii ortodocși nu privesc statul Israel de astăzi ca fiind împlinirea profeției vechi-testamentare. Theodor Hertzl, întemeietorul statului Israel, era ateu, și tot așa era și Ben Gurion.

Iudaismul se află în căutarea propriei identități și în Israel nu s-a ridicat încă un lider spiritual. Dar cum rămâne cu anticristul? Isus a spus: „Când va veni, voi (evreii) îl veți primi”. Aceasta înseamnă că anticristul va fi ușor de recunoscut și, chiar mai mult, el este cel menit să reconstruiască templul.

CABALA înseamnă, literalmente, „a primi (ceea ce a fost transmis = tradiția)” și este o compilație de idei și practici evreiești mistice. Deși originile sale datează din perioada celui de-al doilea templu (via Qum'ran), cabala a câștigat popularitate în secolul XII. Cabala reprezintă varianta evreiască a mișcării sufiste din cadrul islamului.

Învățăturile mistice ale cabalei au fost influențate de platonism și gnosticism și au de-a face cu subiecte cum ar fi interpretarea carului descris în Ezechiel (*Ma'aseh Merkava*) și arătarea lui Dumnezeu în formă umană. Alte aspecte includ meditarea la numele lui Dumnezeu și explicații simbolice date numerelor și literelor din alfabetului ebraic.

La început, aceste învățături erau restrânse la câțiva studenți talmudici avansați, însă ulterior s-au răspândit în popor, după ce evreii au fost alungați din Spania în 1492. Safed, un oraș din Galileea, a devenit centrul cabalei. Aici, rabinul Isaac Luria a dezvoltat cabala în anul 1572. În secolul următor, cabala a căpătat accente mesianice, ceea ce a făcut ca unii să-și imagineze că ei sunt Mesia. După un dezastru major cauzat de un astfel de pretendent, pe nume Shabbtai Zvi (în anii 1660), cabala a fost redusă din nou la doar câțiva studenți talmudici erudiți, până în urmă cu vreo 20 de ani, când s-a răspândit din nou în popor.

Astăzi există un nou interes față de învățăturile mistice ale cabalei, atât în rândul evreilor, cât și al neevreilor. Partea teoretică a cabalei, care face speculații despre natura lui Dumnezeu, este diferită de cea practică, care pune accentul pe accesarea în forțele supranaturale prin ascetism și ascultarea față de Tora. Aceste aspecte au reușit să atragă, de curând, oameni ca Madonna și Kylie Minogue, însă pentru ei, cabala este aproape ca o versiune evreiască a mișcării New Age.

Creștinii evrei au fost cunoscuți sub denumirea de ebioniți. Ei acceptau numai Evanghelia după Matei și respingeau scrierile apostolului Pavel, pe care îl considerau un trădător și un eretic. Ei nu credeau în nașterea din fecioară și nici în divinitatea lui Yeshua. Ebioniții credeau că Yeshua – în virtutea faptului că era un om neprihănit și că a împlinit Legea – a devenit Mesia. De asemenea, mai credeau că Yeshua se va întoarce pentru a întemeia împărăția lui Dumnezeu.

Pe la sfârșitul secolului IV, iudaismul mesianic, așa cum îl știm noi astăzi, a încetat să mai existe. Majoritatea credincioșilor evrei au intrat în rândurile creștinilor, însă în 1967, când Ierusalimul a intrat în stăpânirea evreilor, a început trezirea mesianică din perioada modernă. Dumnezeu a început să lucreze cu putere printre evreii din lumea întreagă.

Astăzi, evreii mesianici se consideră a fi partea evreiască a trupului lui Mesia, „măslinul firesc” (Romani 11). Ei își păstrează identitatea evreiască, își circumcid copiii, țin sabatul și *hagim* (sărbătorile lor), care devin acum mult mai pline de semnificație în lumina Noului Legământ. Ei se consideră a fi păcătoși convertiți, nu evrei convertiți, și li se mai spune și evrei întregiți.

Potrivit unui studiu recent, există aproximativ 10.000 de evrei mesianici în Israel (fără a număra copiii), organizați în 36 *kehilot* (congregații) în toată țara. Ei se consideră a fi parte din rămășița credincioasă, chemată de Dumnezeu să locuiască în țara lor, să fie lumina poporului și un martor al faptului că Isus este, într-adevăr, Mesia și Răscumpărătorul lui Israel.

ATITUDINEA EVREILOR CREȘTINI FAȚĂ DE ISUS

O atitudine pozitivă față de Isus a apărut destul de târziu, din cauza unei vederi liberale despre persoana Sa (doar un om bun). În mintea multora rămâne însă această obiecție: dacă Isus a fost Mesia, de ce nu s-a instaurat împărăția lui Dumnezeu (în termenii evreiești)? Mai mult, chiar dacă El ar fi fost Mesia, acest lucru nu însemna că El este divin, pentru că iudaismul nu credea într-un Mesia divin. Această concepție pare să fi apărut ca reacție la afirmațiile creștinilor.

Totuși, începem să observăm apariția unor afirmații puțin ezitante în sensul bun al cuvântului. Există acum un departament de Studii în Noul Testament la Universitatea din Ierusalim, condus în trecut de Prof. David Flusser, care, într-un articol din noua Enciclopedie ebraică, afirmă: „Dacă, așa cum cred creștinii, martirul a fost, în același timp, și Mesia, atunci moartea lui are o importanță cosmică (pentru că el era divin?)...”

CREȘTINISMUL

Creștinismul este una din cele trei religii monoteiste. Acesta a început ca o sectă în cadrul iudaismului, care ulterior a fost exclusă din acesta și s-a dezvoltat într-o nouă religie. Cu toate acestea, rădăcinile creștinismului se ală în cadrul iudaismului.

Creștinismul pretinde că Noul Testament este o continuare logică a Vechiului Testament (Scripturile ebraice). Astfel, pentru creștini, Noul Testament reprezintă Vechiul Testament + Mesia + Duhul Sfânt. Fondatorul creștinismului a fost un remarcabil rabin evreu, care predica cu o autoritate ieșită din comun și a devenit cunoscut ca înfăptuitor de minuni. Acest învățător susținea în mod clar că salvarea era pentru proscrisii societății evreiești, dar și pentru neevrei. După execuția sa, în urma acuzației de blasfemie și răzvrătire, el, după cum susținea, a înviat din morți și și-a trimis reprezentanții săi să meargă și să predice Evanghelia (vestea bună despre moartea sa ispășitoare și despre învierea sa).

Un important punct de cotitură a avut loc atunci când Saul, un rabin de seamă și un înflăcărat evreu fundamentalist, a fost atras la credința creștină printr-o viziune dramatică. Odată cu Saul, numit mai târziu Pavel, observăm o dezvoltare majoră în ceea ce privește misiunea printre

neevrei. Mare parte din scrierile sale reprezintă un demers de apărare în privința acestei situații, precum și o analiză a implicațiilor ce decurg de aici.

Ruperea creștinismului de iudaism a avut loc între primul și cel de-al doilea război al evreilor, perioadă în care a existat o mare presiune pe evreii convertiți pentru a se întoarce la origini și a-și apăra pământul strămoșesc. Iudaismul a luat astfel o direcție anti-creștină, iar mai târziu evreii se bucurau de ocazia de a-i trăda pe creștini, predându-i autorităților romane pentru a fi executați. Acesta a fost începutul unei ostilități care a crescut treptat, devenind un antisemitism virulent.

Către sfârșitul primului secol, biserica a fost asaltată de o erezie numită gnosticism, care se reflectă în unele din scrierile apostolului Ioan. Apoi, în secolele următoare, pe măsură ce tot mai mulți păgâni provenind din medii influențate de platonism se alăturau bisericii, acest curent filosofic (și, într-o mai mică măsură, și aristotelianismul și stoicismul) a dus la apariția multorerezii, care au fost combătute în conciliile bisericești. Din cauza unor diferențe teologice nesoluționate, secolele V și VI au fost martorele despărțirii Bisericii nestoriene și a celor cinci biserici monofizite (din Armenia, Siria, Egipt, Etiopia și India) de biserica-mamă. În ciuda respingerii ereziilor, elemente ale filosofiilor din spatele lor și-au lăsat amprenta asupra bisericii, astfel încât, în perioada Evului Mediu, a apărut un amestec de filozofie păgână, legalism iudaic și creștinism, iar biserica avea mare nevoie de reformare. Această reformă sau reformare din păcate nu a fost acceptată de Biserica Catolică (sau Ortodoxă), iar reformatorii și adepții lor au fost excomunicați, având astfel loc o ruptură, care a dus la apariția bisericilor protestante.

Începând cu secolul II d.Hr., între creștinismul răsăritean și cel apusean au început să apară diferențe în materie de limbaj, civilizație și filozofie. Acest lucru a dus, în cele din urmă, la schisma din secolul XI, în urma căreia au luat naștere Biserica Catolică (în Apus) și Biserica Ortodoxă (în Răsărit). Începând cu Evul Mediu, în creștinism au existat perioade de trezire spirituală. În secolul XIX a avut loc dezvoltarea teologiei liberale, care a dus la diluarea mesajului creștin și la reacții împotriva aceste situații. Descoperirea unor adevăruri proaspete și îndelung neglijate a determinat apariția unor noi denominații, astfel încât creștinismul a ajuns să arate ca un colaj format din diverse grupuri. De fapt, toate acestea pot fi împărțite în trei categorii:

1. Cei pentru care autoritatea supremă este Biblia.
2. Cei pentru care autoritatea supremă este Biserica.
3. Cei pentru care autoritatea supremă este Rațiunea.

Fondatorul: Putem spune fără să greșim că creștinismul rămâne în picioare sau cade odată cu fondatorul său și cu succesul (sau eșecul)

bisericii în ceea ce privește trăirea în conformitate cu idealurile acestuia. Fondatorul creștinismului a fost un rabin neortodox, care a pretins că el este Mesia. El susținea că împlinește speranțele mesianice vechi-testamentare. De asemenea, el susținea că Vechiul Testament a indicat întotdeauna înspre venirea lui Mesia și că el era persoana așteptată. Prin urmare, prima întrebare la care trebuie să dăm un răspuns este urătoarea:

Cine era Mesia și ce trebuia el să facă?

Mesia este un alt termen folosit cu referire la regele lui Israel, însă din profețiile vechi-testamentare reiese în mod clar că era așteptat un Mesia divin, deși ceva îi împiedica pe evrei să înțeleagă acest lucru (Isaia 9:6; Mat. 26:63). Poporul Israel aștepta un Profet desăvârșit (unul mai mare decât Moise), un Preot și un Rege. Mesia trebuia să fie toate acestea la un loc. Se pare că aspectul divin al lui Mesia din profețiile vechi-testamentare a fost minimalizat în mod deliberat de către instituțiile evreiești atunci când creștinismul a început să devină o amenințare pentru iudaism.

Mesia era așteptat să elibereze poporul Israel de dușmanii săi, să încheie un nou legământ cu acesta, care să ducă la iertare și la primirea darului Duhului Sfânt și să transforme Israelul în liderul națiunilor, de unde beneficiile domniei lui Mesia se revărsa peste restul lumii. Întrebarea este: **Cum** urma să se realizeze acest lucru?

Răspunsul este: prin împlinirea misiunii profețite pentru **Robul care suferă**. Această misiune sau lucrare este descrisă în detaliu în cartea profetului Isaia. Mesia urma să aibă o lucrare miraculoasă și să moară ca jertfă de ispășire pentru păcatul poporului (Israel).

Isus s-a identificat pe sine de mai multe ori cu Robul care suferă din a doua parte a cărții Isaia. De fapt, accentul principal al lucrării sale a fost împlinirea misiunii Robului care suferă. De asemenea, accentul principal al celei de-a doua veniri este împlinirea restului profețiilor. Cu alte cuvinte, prima sa venire a avut ca scop pregătirea terenului pentru cea de-a doua venire.

În timpul perioadei inter-testamentare, printre evrei s-au făcut multe speculații cu privire la viitor: mulți credeau că vor apărea câteva personaje mesianice. Totuși, Isus a pretins că el este împlinirea tuturor profețiilor. După cum putem observa noi acum, Robul care suferă era unul din rolurile lui Mesia.

Alegerea: Liderii evrei aveau trei opțiuni:

Isus fie a fost 1. Nebun, 2. Rău (i.e. un impostor), sau 3. Adevărat. Ei ai ales a doua variantă. Se înțelege de la sine că alegerea lor a fost greșită, iar istoria ulterioară a poporului evreu reprezintă o mărturie elocventă în sensul acesta. Urmarea clară a fost distrugerea națiunii lor și un exil mai

lung decât orice alt exil. În spatele acestor lucruri trebuie să existe un motiv întemeiat, însă evreii refuză să recunoască asta.

Afirmațiile lui Hristos sunt susținute de următoarele:

1. **Cuvintele sale.** El a pretins nu doar că vorbește cuvintele lui Dumnezeu, ci chiar că el este Cuvântul lui Dumnezeu (i.e. sursa întregii revelații a lui Dumnezeu și dătătorul vieții veșnice). Cu alte cuvinte, el pretinde să fie cea de-a doua Persoană a Trinității, al cărei rol este să-L reveleze pe Tatăl și să dea Duhul Sfânt, cea de-a treia Persoană a Trinității. Argumentul lui Petru din Fapte 2 este următorul: pentru că Duhul Sfânt a fost dat, acest lucru demonstrează că Isus este Mesia. Vă provoc să citiți Noul Testament și, în special Evanghelia după Ioan, și să vedeți dacă veți fi frapați de cuvintele lui sau nu. Gărzile care au fost trimise să-l aresteze pe Isus s-au întors cu mâinile goale, exclamând: „N-am auzit pe nimeni să vorbească ca omul acesta!”

2. **Minunile făcute de el.** Isus a făcut minuni pe care nu le mai făcuse nimeni vreodată. Astfel, el a demonstrat că este același cuvânt care vorbise și la creație, un cuvânt cu autoritate deplină: El a spus un cuvânt și acesta s-a împlini pe loc. Mai mult, aceste minuni au fost profețite ca fiind semnul distinctiv al Robului care suferă (Isaia 61:1-2).

3. **Împlinirea profețiilor din Vechiul Testament:** Unii susțin că Isus putea să aranjeze lucrurile așa încât să pară că el împlinește toate aceste profeții. Însă unele dintre acele profeții descriu împrejurări care nu pot fi controlate de un om (decât dacă acel om era și Dumnezeu). De exemplu: genealogia sa, locul nașterii, masacrul copiilor din Betleem la nașterea sa, fuga părinților săi în Egipt, existența unui precursor (Ioan Botezătorul), trădarea lui de către unul dintre discipolii săi pentru 30 de arginți cu care s-a cumpărat apoi un ogor, moartea trădătorului său, apariția unor martori mincinoși la procesul său, eroarea judiciară, soldații care au tras la sorți pentru hainele sale la locul execuției, oțetul care i-a fost oferit când se afla pe cruce, răstignirea și învierea sa. Pe de altă parte, împlinirea literală de către o singură persoană a mai mult de 50 din profețiile vechi-testamentare este puțin probabil să fie doar o coincidență: teoria probabilității exclude această variantă.

Totuși, cea mai mare dovadă a faptului că afirmațiile sale erau adevărate este învierea sa, care fusese profețită de către psalmist, de profetul Isaia, de Osea și confirmată nu doar de discipolii săi, ci și de mai bine de 500 de oameni care au fost martori oculari (1 Cor. 15:6).

Integritatea consemnărilor istorice: În timpul vieții sale, Isus și-a însărcinat apostolii să scrie o relatare a vieții, lucrării și învățaturii sale, și să explice învățătura sa sub inspirația Duhului Sfânt. Aceasta înseamnă că paternitatea Noului Testament este restrânsă la apostoli și cercul apostolic. Noi avem astăzi mai mult de 5.000 de manuscrise ale Noului

Testament, conținând texte complete sau fragmente de text. Cele mai timpurii fragmente de text datează din jurul anului 50 d.Hr. (fragment din Marcu 6:52-53 descoperit la Qum'ran, precum și alte numeroase fragmente din Noul Testament, care nu pot data mai târziu de anul 70 d.Hr.) și 125 d.Hr. (Ioan 18:31-33, 37). Cele mai vechi manuscrise complete ale Noului Testament datează din secolul IV d.Hr. (Codex Vaticanus și Codex Sinaiticus), secolul V d.Hr. (Codex Alexandrinus) și secolul VI d.Hr. (Codex Bezae). În comparație cu acestea, *De Bello Gallico* de Caesar a fost scrisă în jurul anului 50 î.Hr., cel mai timpuriu manuscris pe care îl avem datează din secolul VIII d.Hr.. Cele mai timpurii manuscrise ale *Analelor* lui Tacitus (55-120 d.Hr.) datează din secolele IX și XI d.Hr. Toate acestea ne conduc la concluzia că Noul Testament este textul cel mai bine atestat din zona mediteraneană.

În cele din urmă, ce au de-a face toate aceste lucruri cu mine?

Dacă admitem că Isus este Mesia al evreilor, fără de care poporul evreu nu poate intra în destinul pregătit de Dumnezeu pentru ei, ce are aceasta de-a face cu mine, un neevreu? Musulmanii, de pildă, ar spune că deși Isus este Mesia al evreilor, Mahomed este Profetul arabilor. Biblia însă spune foarte clar că:

1. Mesia al evreilor va fi conducătorul lumii întregi, și nu doar regele lui Israel (Isaia 9:7) .
2. Jertfa sa a fost pentru păcatele întregii lumi. El a murit, nu doar pentru păcatele noastre, spune apostolul Ioan, un evreu, ci pentru păcatele întregii lumi (1 Ioan 2:2).
3. Isus a spus în mod specific că Evanghelia trebuie predicată **fiecărei** națiuni. După cum au descoperit apostolii mai târziu, acest lucru însemna că Evanghelia trebuie predicată și neevreilor, pentru că le era adresată și lor. Pavel, în Romani 2 și 3 ajunge la concluzia că toți (atât evrei, cât și neevrei) au păcătuit și sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu; prin urmare, **toți** au nevoie de salvare.

Biblia spune în mod clar că:

1. Noi trebuie să fim împăcați cu Dumnezeu și să primim iertare pentru păcatele noastre.
2. Noi trebuie să fim născuți din nou în familia lui Dumnezeu.
3. Noi trebuie să avem viață eternă, pentru ca atunci când vom învia din morți, să trăim pentru totdeauna (vom fi pentru totdeauna în afara sferei păcatului și a morții). Aceasta este ceea ce Biblia numește nemurire. Acesta este exact lucrul pe care l-a pierdut Adam din cauza necredinței și a răzvrătirii sale.

Aceasta este Evanghelia Veștii Bune și aceasta este ceea ce face ca creștinismul să fie ceva unic.

Biblia spune: **Crede** în Domnul Isus Hristos și **vei** fi salvat: 1. Cum poți fi **salvat**? Jertfa lui Mesia va fi pusă în contul tău.

2. Cum se poate ca ceea ce **cred** eu să determine destinul meu veșnic? Sigur trebuie să **faci** ceva?

Vrei să spui că dacă cred că este un șoarece în gaura aceea din perete, asta va schimba realitatea lucrurilor? Însă nu la aceasta se referă Biblia atunci când vorbește despre credință. A crede înseamnă să crezi ceea ce spune Dumnezeu în Cuvântul Său, renunțând cu totul la ceea ce știm că este greșit și rugându-l pe Hristos să preia cărma vieții noastre. Aceasta este, în esență, decizie morală.

Dumnezeu ne duce înapoi la un principiu găsit în primele pagini ale cărții Geneza și care reprezintă esența problemei noastre. El ne duce înapoi la locul faptei primilor noștri părinți. Adam și Eva nu au crezut **ceea ce Dumnezeu a spus** și acesta a fost începutul rebeliunii lor. Ceea ce spui **tu** se poate să nu aibă o prea mare importanță, însă ceea ce spune **Dumnezeu** este de cea mai mare importanță, pentru că El este Dumnezeu. **Persoana** din spatele cuvintelor este cea care contează. Credința înseamnă reversul procesului care a început în grădina Edenului: necredință și răzvrătire. Te provoc să începi să citești Noul Testament și să-l rogi pe Dumnezeu să-ți vorbească, pentru că Biblia spune: „Credința vine în urma auzirii și auzirea vine prin Cuvântul lui Dumnezeu.”